

UC-NRLF

\$B 256 353

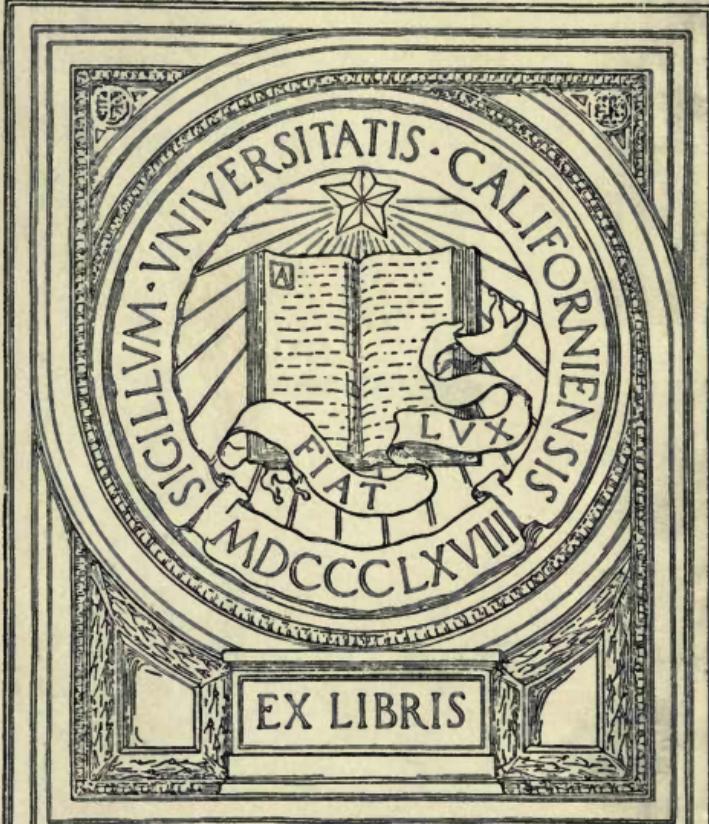
GONDI GRAMMAR
AND
VOCABULARY.

YB 80436

S·P·G·K

GIFT OF
HORACE W. CARPENTIER

GONDI GRAMMAR

AND

VOCABULARY.

BY

REV. H. D. WILLIAMSON, M.A.,
CHURCH MISSIONARY SOCIETY, MANDLA, C.P.

LONDON :

SOCIETY FOR PROMOTING CHRISTIAN KNOWLEDGE,
NORTHUMBERLAND AVENUE, CHARING CROSS, W.C.

CARPENTIER

LONDON :

PRINTED BY GILBERT AND RIVINGTON, LIMITED.
ST. JOHN'S HOUSE, CLERKENWELL ROAD.

GONDI GRAMMAR.

THE NOUN.

Gender.—The masculine gender in Gondi is used simply for the names of males: all other objects may be spoken of as neuter or feminine. It is difficult to decide under which name non-masculine nouns should be grouped; if the language be viewed from the stand-point of its neighbour, Hindi, they should be called feminine, but as one of the Dravidian languages it is more natural perhaps to view them as neuter.

Number.—There are two numbers, singular and plural: dual does not exist in Gondi.

Formation of the plural.

Rules.—(1) Add क *k* to the singular; ex., काल *kál*, a foot, plural काल्क *kálk*, feet.

(2) Add अंग *ang* to the singular, if the word ends with a long vowel, especially after double consonants; ex., पिटे *pitte*, a bird, plural पिटेंग *pit-teng*, birds; मटा *mattá*, a mountain, plural मटांग *mattāng*, mountains.

(3) If the word in the singular ends with the

consonant र r after a long vowel, the र r usually becomes झ kk ; ex., मिञ्चार miáर, a daughter, plural मिञ्चाझ्क miáhk, daughters.

N.B.—A few which end with long vowels add झ kk in the plural, at the same time shortening the vowel ; ex., मायजू máyjú, wife, plural मायजुझ्क máyjuhk, wives.

Exceptions to the above rules :—

अळ्ही ullí, a rat, plural अळ्क alk, rats.

मर्ती marrí, a son, plural मर्क mark, sons.

सर्ती sarrí, a road, plural सर्क sark, roads.

The affix वाडे wáre, people, plural वाडेके wárerk, people.

कल्ले kalle, a thief, plural कल्लेके kallerk, thieves.

दाऊ dáú, father, plural दाऊळ्क, dáulk, fathers.

पुड़ी purí, an insect, plural पुर्के purk, insects.

मामा mámá, father-in-law, plural मामाल mámál, fathers-in-law.

सिडो siri, a parrot, plural सिर्के sirk, parrots.

Declension.—Changes of the noun preparatory to forming the root for declension :—

(1) Some add the case-termination to the simple unaltered word ; ex., पिंडी pindí, flour, पिंडी ता pindí tá, of flour.

(2) Some drop the final letter before the case-termination ; ex., डोंगुर dōngur, jungle, डोंगुता don-

gutá, of the jungle ; रोन *ron*, a house, रोते *rote*, in a house.

(3) Some drop the last two letters before the case-termination ; ex., पाटांग *páṭāṅg*, songs, पाटाना *páṭānā*, of songs ; मटांग *maṭṭāṅg*, mountains, मटाना *maṭṭānā*, of mountains.

Rules for Declension.

(1) Nouns which form their plural in क *k* or ह *hk* add to the root :—

	Singular.	Plural.
Genitive,	तोर <i>tor</i> , तोकै <i>tork</i> ,	नोर <i>nor</i> , नोकै <i>nork</i> ,
	ता <i>tá</i> , तांग <i>táṅg</i> .	ना <i>ná</i> , नांग <i>náṅg</i> .
Dat. & Acc.,	तुन <i>tun</i> .	उन <i>un</i> .
Locative,	ते <i>te</i> .	ने <i>ne</i> .
Ablative,	ताल <i>täl</i> .	नाल <i>nál</i> .
Prep. root,	त <i>t</i> .	उन <i>un</i> .

The following, with many other words, follow this rule :—

मडा *mará*, a cow ; लेंग *leng*, a voice ; ज़बी *alli*, a rat ; पुंगार *pungár*, a flower ; नांगेल *náṅgel*, a plough ; मेन्दुल *mendul*, a body ; आर *ár*, a woman ; रोन *ron*, a house ; डोंगुर *dongur*, jungle ; मेस *mes*, an egg ; नेल *nel*, a field ; कुरै *kurr*, a hen ; तोल *tol*, skin ; पीर *pír*, the stomach ; सर्री *sarrí*, a road ; नार *nár*, a field.

But notice (a) In नेल *nel*, कुरै *kurr*, and तोल

tol, the त *t* of the inflection becomes द *d*, for the sake of euphony; as नेदे *nede*, कुर्दोर *kurrde*, तोलदा *toldá*.

(b) In सरी *sarri*, the same change is usually made; as सरदे *sarde*, सरदोर *sardor*.

(c) In पीर *pir* and नार *nár*, the त *t* of the inflection is hardened into ट *t̪*; as पीटे *pītē*, नाटे *nātē*.

N.B.—नार *nár* also makes a genitive singular नाटेनोर *nātenor*.

(2) A large class of nouns, chiefly ending in आल *al*, change त *t*, the first letter of the usual case inflection, into न *n*: the case forms thus becoming:—

	Singular.	Plural.
Genitive,	नोर <i>nor</i> , नोर्क <i>nork</i> , ना <i>ná</i> , नांग <i>náng</i> .	The plural re- maining as above,
Dat. & Acc.,	न <i>n</i> .	except that there
Locative,	ने <i>ne</i> .	is a vocative.
Ablative,	नाल <i>nál</i> .	
Prep. root,	न <i>n</i> .	
Vocative,	नी <i>ni</i> .	नीट <i>nít</i> .

So the following:—माझसाल *mársál*, a man; पेझगाल *pergál*, a boy; मूँजाल *múnjál*, a monkey; बीलाल *bilál*, a cat; अड्जाल *arjál*, a bear; गधाल *gadhál*, a donkey, &c.

Also:—पेझगी *pergi*, a girl; मरी *marri*, a son;

मायजू *máyjú*, a wife; कल्ले *kalle*, a thief; मिच्चार *miár*, a daughter; सेलार *selár*, a sister; टाली *tálí*, a cow; तम्मुर *tammur*, a brother; फापे *phápe*, a butterfly.

(3) Nouns which form their plural by adding अंग *aṅg* to the singular, have नुंग *nung* and न *n* for their case-inflections of the dat. and acc. plural, and plural prepositional root.

So the following :—आकी *ákí*, a leaf; पाटा *pátá*, a song; पिटे *piṭte*, a bird; मट्टा *maṭṭá*, a mountain; छौवा *chhrouwá*, a child; पन्ने *panne*, a frog; पद्दी *paddí*, a pig; नन्ही *nanní*, the loins; कची *kachí*, iron; दूँडुंडू *dúdúñ*, the breasts; कोडा *korá* a horse; साड़ी *sári*, bread; अम्भ *armí*, a buffalo, &c.

Some examples of the declensions of nouns, to illustrate the above rules, are here given :—

	Singular.	Plural.
Nominative, तम्मूर <i>tammúr</i> , a brother.		तम्मूर्कै <i>tammúrk</i> .
Genitive, तम्मूनोर <i>tammúnor</i> , नोर्के - <i>nork</i> , ना - <i>ná</i> , नांग - <i>náng</i> .		तम्मूर्कैनोर <i>tammúrk-nor</i> , नोर्के - <i>nork</i> , ना - <i>ná</i> , नांग - <i>náng</i> .
Dat. & Acc. तम्मून <i>tammún</i> .		तम्मूर्कैन <i>tammúrkun</i> .
Locative, तम्मून्ते <i>tammúnte</i> .		तम्मूर्कैने <i>tammúrkne</i> .
Ablative, तम्मूनसे <i>tammúnse</i> , तम्मूनताल <i>tam-</i>		तम्मूर्कैनाल <i>tammúrk-nál</i> , तम्मूर्कैसे <i>tammúrkse</i> .

Singular.

Plural.

Prep. root,	तम्मून tammún.	तम्मूर्के tammúrk.
Vocative,	तम्मूनी tammúni.	तम्मूनीट tammúnít.

N.B.—The four forms of the genitive are used respectively when the governing word is in the masc. sing., fem. sing., masc. plural, and fem. plural.

Singular.

Plural.

Nominative,	छौवा chhouwá, a child.	छौवांग chhouwáng
Genitive,	छौवातोर chhouwá-tor, तोर्के -tork, ता tá, तांग -táng.	छौवानोर chhouwa-nor, नोर्के -nork, ना-ná, नांग-náng.
Dat. & Acc.	छौवातुन chhouwá-tun.	छौवानुंग chhouwá-nung.
Locative,	छौवाते chhouwáte.	छौवाने chhouwáne.
Ablative,	छौवाताल chhouwá-tál, छौवासे chhou-wáse.	छौवानाल chhouwá-nál.
Prep. root,	छौवा chhouwá.	छौवान chhouwán.
Vocative,	छौवानी chhouwáni.	छौवानीट chhouwá-nít.
Nominative,	मायजू máyjú, a wife.	मायजूःक máyjuak.
Genitive,	मायजूनोर máyjunor, नोर्के -nork, ना-ná, नांग náng.	मायजूःकनोर máyju-nor, नोर्के-nork, ना-ná, नांग-náng.

	Singular	Plural.
Dat. & Acc. मायजून	máyjún.	मायजुःकुन máyju-a-kun.
Locative,	मायजूने máyjúne.	मायजुःकने máyju-akne.
Ablative,	मायजूनाल máyjúnál, मायजूनसे máy-júnse.	मायजुःकनाल may-juaknál, मायजुःकसे máyjuakse.
Prep. root,	मायजून	मायजुःक máyjuak.
Vocative,	मायजूनी	मायजुनीट máyjúnít.
Nominative, दाउ	dáu, brother (in a general sense).	दाउल्क daulk.
Genitive,	दाउनोर dáunor, नोर्के -nork, ना ná, नांग náng.	दाउल्कनोर daulknor, नोर्क -nork, ना -ná, नांग náng.
Dat. & Acc. दाउन	dáun.	दाउल्कुन dáulkun.
Locative,	दाउने dáune.	दाउल्कने daulkne.
Ablative,	दाउनाल dáunál, दा- उनसे dáunse.	दाउल्कनाल dáulknál, दाउल्कसे daulkse.
Prep. root,	दाउन	दाउल्कुन dáulkun.
Vocative,	दाउनी dáuni.	दाउनीट dáuniṭ.

THE PRONOUN.

Personal Pronouns.

Singular.

Plural.

Nominative,	नन्ना nanná, I.	मम्माट mammát.
-------------	-----------------	----------------

	Singular.	Plural.
Genitive,	नावोर náwor, नावोर्के náwork, नावा náwá, नावांग na-wáng.	मावोर máwor, मावोर्के máwork, मावा máwá, मावांग má-wáng.
Dat. & Acc.	नाकुन nákun, नाक nák (uncommon).	माकुन mákun, माक mák (uncommon).
Locative,	नाते náte.	माते máte.
Ablative,	नाताल nátál, नावा-ताल náwátál, नासे náse.	मावाताल máwátál, मासे máse.
Prep. root,	ना ná.	मा má.

Nominative,	इम्मा imma. Thou.	इम्माट immát, इम्माड़ immár.
Genitive,	नीवोर níwor, नीवोर्के níwork, नीवा níwá, नीवांग níwáng.	मीवोर míwor, मी-वोर्के míwork, मीवा míwá, मीवांग míwáng.
Dat. & Acc.	नीकुन níkun, नीक ník (uncommon).	मीकुन míkun, मीक mík (uncommon).
Locative,	नीते níte.	मीते míté.
Ablative,	नीवाताल níwátál, नीसे níse	मीवाताल míwátál, मीसे míse.
Prep. root,	नी ní.	मी mí.

Singular.	Plural.
Nominative, ओर or, He.	ओर्के ork.
Genitive, ओनोर onor, ओनोर्के onork, ओना oná, ओनांग onáng.	ओर्कनोर orknor, ओर्कनोर्के orknork, ओर्कना orkná, ओर्कनांग orknáng.
Dat. & Acc. ओन on.	ओर्कुन orkun.
Locative, ओने one.	ओर्कने orkne.
Ablative, ओनसे onse.	ओर्कनाल orknál.
Prep. root, ओन on.	ओर्कुन orkun.
Nominative, अद ad, She, It.	अौ au.
Genitive, अहेनोर addenor, अहेनोर्के addenork, अहेना addená, अहेनांग addenáng, or तानोर tanor, तानोर्के tannork, &c., or अवेनार awenár, अवेनार्के awenárk &c.	अवेहकनोर awehknor, अवेहकनोर्के awehknork, अवेहकना awehkná, अवेहकनांग awehknáng.
Dat. & Acc. तान tán, अहेन adden, अवेन awen.	अवेहकुन awehkun.
Locative, अवेटे aweṭe.	अवेह्कने awehkne.

	Singular.	Plural.
Ablative,	अहेनसे addense, तानसे tánse, ता- नाल् tánál.	अवेह्कनाल् awehk- nál.
Prep. root,	तान् tán, अहेन् ad- den, अवेन् awen.	अवेह्क awehk.

Demonstrative Pronouns.

	Singular.	Plural.
Nominative, एर er, This (masc.)	एर्कै erk.	
Genitive, एनोर enor, एनोर्कै enork, एना ená, एनांग enáng.	एर्केनोर erknor, एर्के- नोर्कै erknork एर्के- ना erkná, एर्केनांग erknáng.	
Dat. & Acc. एन en, एन्कै enk.	एर्कुन erkun.	
Locative, एनते ente.	एर्कने erkne.	
Ablative, एनसे ense.	एर्केनाल् erknál.	
Prep. root, एन en.	एर्कै erk.	
Nominative, इद id, This (fem. or neuter).	इज्जै iú.	
Genitive, इहेनोर iddenor, इहे- नोर्कै iddenork, इहेना iddená, इहे- नांग iddenáng, तेनोर tenor, तेनोर्कै tenork, &c.	इवेह्कनोर iwehknor, इवेह्कनोर्कै iwehk- nork, इवेह्कना iwehkná, इवेह्क- नांग iwehknáng.	

Dat. & Acc. तेन <i>ten</i> , इहेन <i>idden</i> .	इवेहकुन <i>iwehkun</i> .
Locative, इवेटे <i>iweṭe</i> .	इवेहकने <i>iwehkne</i> .
Ablative, तेनसे <i>tense</i> , इहेनसे <i>iddenſe</i>	इवेहकनाल <i>iwehknál</i> .
Prep. root, तेन <i>ten</i> , इहेन <i>idden</i> .	इवेहक <i>iwehk</i> .

The demonstrative pronouns ओर *or*, that (masculine); and अद *ad*, that (fem. and neuter); are declined as the personal pronouns ओर *or*, he, and अद *ad*, she, it. When used with nouns, however, they are not declined; ex., एर मांडसालोर *er māṇṛsálor* “of this man”; इद नातेनोर *id nátenor* “of this village.”

Indefinite Pronouns.

Singular.	Plural.
Nominative, बोरे <i>bore</i> , Anyone (masculine).	
Genitive, बोनोरे <i>bonore</i> , बोनई <i>bonai</i> .	
Dat. & Acc. बोनई <i>bonai</i> .	
Locative, बोरते <i>borete</i> .	Unused.
Ablative, बोनइसे <i>bonaise</i> .	
Prep. root, बोनई <i>bonai</i> .	
Nominative, बदे <i>badde</i> , Anyone (feminine) any- thing.	

	Singular.	Plural.
Genitive,	बदेनोर <i>badenor</i> , बदेना <i>badená</i> .	
Dat. & Acc.	बदेने <i>badene</i> .	
Locative,	बवेटे <i>bawete</i> .	Unused.
Ablative,	बदेनसे <i>badense</i> .	
Prep. root,	बदेने <i>badene</i> .	

Undeclinable :—सबही *sabhi*, every.

अमुहच *amuhach*, a few.
वल्ले *walle*, many.
बारइ *bárai*, something.

Interrogative Pronouns.

	Singular.	Plural.
Nominative,	बोर <i>bor</i> , who ? (masculine).	
Genitive,	बोनोर <i>bonor</i> , बोनोर्क <i>bonork</i> , बोना <i>boná</i> , बोनांग <i>bo-</i> <i>náng</i> .	
Dat. & Acc.	बोन <i>bon</i> .	Unused.
Locative,	बवेटे <i>bawete</i> .	
Ablative,	बोनाल <i>bonál</i> .	
Prep. root,	बोन <i>bon</i> .	

बद *bad*, Who ? (feminine) Which ? is declined similarly to अद *ad*. बत्ती *batti*, What ? (neuter) is only used in the nominative case.

N.B.—Distinction between बत्ती *batti* and बारां *bárán* and बाल *bál*, all meaning What?

बत्ती *batti* is used with a noun ; ex., बत्ती नाताल वातीड़ *batti nátál wátíṛ*, from what village have you come ?

बारां *bárán* is used alone as What? or is placed at the beginning of a sentence to make it interrogative ; ex., बारां इम्मा इदेन इन्दातोनी *bárán immá iden indátoní*, dost thou say this ?

बाल *bál* is an accusative case ; ex., बाल केकी *bal keki*, what wilt thou do ?

Relative Pronouns.

The interrogative pronoun ओर *bor* supplies the want of a relative pronoun, and the demonstrative ओर *or* that of a correlative ; ex., बोरुन ईहुने किनाके पन्नीर ओर धन्य आन्दुर *borun ihune kínáke pannír or dhanya ándur*, he shall be blessed whom he shall find so doing.

N.B.—The Hindi relative pronoun जो *jo* corrupted into जोन *jon* is also in common use.

ADJECTIVES.

The number of adjectives in Gondi is very small, most being supplied in a more or less corrupted form by Hindi. They are not affected by number case or gender ; ex., इद बचका पोहटा आन्द

id bachká pohtá and, this load is heavy ; एके माझे सालोके वज्ञे ठोंगल आन्दुके erk máṛsálork walle dhoṅgal ándurk, these men are very tall.

Hindi adjectives, when used, if ending in आ á change the आ á into ओ o ; ex., बुरा burá, evil, becomes बुरो buro ; सूना súná empty, सूनो súno.

Participial adjectives are fairly numerous, ending almost always in आल ál ; ex., पैहताल páihatál, rent ; वत्ताल wattál, dry ; पाहनाल páhnál, wet.

Comparison of adjectives is formed by the addition of उडे ure for the comparative, and सबताल sabtál or सबसे sabse for the superlative ; ex., संघरो saṅghro, dense ; उडे संघरो ure saṅghro, more dense ; सबताल संघरो sabtál saṅghro, most dense.

NUMERALS.

The Gond language only possesses numerals of its own up to ten ; if it originally had more, no trace of them is anywhere to be found. Above ten the Hindi equivalents are used. In the Mandla, Jubbulpore, and Balaghat Districts, for which alone I can speak, the Gondi forms for eight and nine have also become obsolete, but I give them below on the authority of the Rev. J. Dawson's vocabulary in the *Journal of the Asiatic Society of Bengal*.

उन्दी <i>undi</i> , one.	सारूंग <i>sárúng</i> , six.
रण्ड <i>raṇḍ</i> , two.	ये॒डग <i>yerúng</i> , seven.
मूरूड <i>múṇḍ</i> , three.	चमुर <i>armur</i> , eight.
नालूंग <i>nálúng</i> , four.	उन्माक <i>unmák</i> , nine.
सैयूंग <i>sáiyúng</i> , five.	पद <i>pad</i> , ten.

The Gondi numerals रण्ड *raṇḍ* and मूरूड *múṇḍ* when used as plural substantives are declined ; ex. रंटेनोर *raṇṭenor* or रण्डेनोर *raṇḍenor*, of the two ; मूरूटेनुंग *múṇṭenúng*, the three.

THE VERB.

The Gond Verb is well supplied with Moods and Tenses.

Of Moods, it possesses indicative, subjunctive, potential, inceptive, imperative, and infinitive, besides participles past and present.

Of Tenses, it possesses present, perfect, pluperfect, imperfect, past, future, paulo-post future, and indefinite imperfect.

The conjugation of the verb कीआना *kíáná* is given below in full.

The Verb कीचाना *kíáná*, to do (Hindi करना).

Root की *ki*.

INDICATIVE MOOD.

Present Tense (H. मैं करता हूँ).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीचातोना <i>nanná kíátoná</i>	मम्माट कीचातोरम <i>mammát kiátoram</i>
2nd per.	इम्मा कीचातोनी <i>immá kíátoní</i>	इम्माट कीचातोरीट * <i>immát kiátorít</i>
3rd per. masc.	ओर कीचातोर <i>or kíátor</i>	ओर्के कीचातोर्क <i>ork kiátork.</i>
3rd per. fem. or neut.	अद कीचाता <i>ad kíátá</i>	अौ कीचातांग <i>áú kíátáng</i>

Perfect Tense (H. मैंने किया है).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीतोना <i>nanná kitoná</i>	मम्माट कीतोरम <i>mammát kítoram.</i>
2nd per.	इम्मा कीतोनी <i>immá kitoní</i>	इम्माट कीतोरीट * <i>immát kítorít.</i>
3rd per. masc.	ओर कीतोर <i>or kitör</i>	ओर्के कीतोर्क <i>ork kítork.</i>
3rd per. fem. or neut.	अद कीता <i>ad kitá</i>	अौ कीतांग <i>áú kítáng.</i>

* The final ट *t* of the 2nd person plural very commonly becomes ड *d*.

Pluperfect Tense (मैंने किया था).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीसी मन्नोना <i>nanná kísí mat-</i> toná.	मम्माट कीसी मन्नोरम <i>mammáṭ kísí mat-</i> toram.
2nd per.	इम्मा कीसी मन्नोनी <i>immá kísí mattoní.</i>	इम्माट कीसी मन्नोरीट* <i>immáṭ kísí mat-</i> torít.
3rd per. masc.	ओर कीसी मन्नोर <i>or kísí mattor.</i>	ओर्की कीसी मन्नोर्के <i>ork kísí mattork.</i>
3rd per. fem. or neut.	अद कीसी मन्ना <i>ad kísí mattá.</i>	अौ कीसो मन्नांग <i>áú kísí mattáñg.</i>

Imperfect Tense (H. मैं करता था).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीन्दान <i>nanná kíndán.</i>	मम्माट कीन्दोम <i>mammáṭ kíndom.</i>
2nd per.	इम्मा कीन्दी <i>immá kíndí.</i>	इम्माट कीन्दीट* <i>immáṭ kíndít.</i>
3rd per. masc.	ओर कीन्दुर <i>or kíndur.</i>	ओर्की कीन्दुर्के <i>ork kíndurk.</i>
3rd per. fem. or neut.	अद कीन्द <i>ad kínd.</i>	अौ कीन्दुंग <i>áú kíndung.</i>

* The final ट of the 2nd person plural very commonly becomes ड़ ?.

Past Tense (H. मैंने किया).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीतान <i>nanná kítán.</i>	मम्माट कीतोम <i>mammát kítom.</i>
2nd per.	इम्मा कीती <i>immá kítí.</i>	इम्माट कीतीड़ <i>immát kítíṛ.</i>
3rd per. masc.	ओर कीतुर <i>or kítur.</i>	ओकै कीतुर्क <i>ork kíturk.</i>
3rd per. fem. or neut. <i>ad</i>	अद कीत <i>ad kít.</i>	औ कीतुंग <i>áú kítung.</i>

Future Tense (H. मैं करूंगा).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीआका* <i>nanná kiáká.</i>	मम्माट कीआकोम <i>mammát kiákom.</i>
2nd per.	इम्मा कीआकी <i>immá kiákí.</i>	इम्माट कीआकीड़ <i>immát kiákíṛ.</i>
3rd per. masc.	ओर कीआनुर <i>or kiánur.</i>	ओकै कीआनुर्क <i>ork kiánurk.</i>
3rd per. <i>Jem.</i> or neut. <i>ad</i>	अद कीआर <i>ad kiár.</i>	औ कीआनुंग <i>áú kiánung.</i>

* Commonly contracted into केका *kéká*, केकी *kekí*, कानुर *kánur*, &c.

Paulo-Post Future (H. मैं किया होज़गा).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीसी मन्दाका <i>nanná kísí man-</i> dáká.	मम्माट कीसी मन्दाकोम mammát kísí man- dákom.
2nd per.	इम्मा कीसी मन्दाकी <i>immá kísí man-</i> dákí.	इम्माट कीसी मन्दा- कीट* <i>immát kísí man-</i> dákít.
3rd per. masc.	ओर कीसी मन्दानुर <i>or kísí mandánur.</i>	ओर्के कीसी मन्दानुर्क ork kísí mandánurk
3rd per. fem. or neut.	अद कीसी मन्दार <i>ad kísí mandár.</i>	औ कीसी मन्दानुंग áú kísí mandánuñg

Indefinite Imperfect (H. मैं करता).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीएना <i>nanná kiená.</i>	मम्माट कीएरोम mammát kierom.
2nd per.	इम्मा कीएनी <i>immá kiení.</i>	इम्माट कीएरीट* <i>immát kierít.</i>
3rd per. masc.	ओर कीएर <i>or kier.</i>	ओर्के कीएर्क ork kierk.
3rd per. fem. or neut.	अद कीवार <i>ad kíwár.</i>	औ कीवांग áú kíwáng.

* The final ट t of the 2nd person plural very commonly becomes ड r.

SUBJUNCTIVE MOOD.

(H. मैं करूँ).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीआका <i>nanná kiáká.</i>	मम्माट कीआकोम <i>mammát kiákom.</i>
2nd per.	इम्मा कीआकी <i>immá kiákí.</i>	इम्माट कीआकोट* <i>immát kiákít.</i>
3rd per. masc.	ओर कीर <i>or kir.</i>	ओर्के कीर्के <i>ork kirk.</i>
3rd per. fem., or neut. <i>ad.</i>	अद् की <i>ad kí.</i>	आौ कींग <i>áú kíng.</i>

IMPERATIVE MOOD.

(H. कर करो.)

	Singular.	Plural.
2nd per.	कीम <i>kím.</i>	कीम्ट <i>kímṭ.</i>

INFINITIVE MOOD.

(H. करना करनेको.)

कीआना *kiáná,*कीआले *kiále.*

* The final ट t of the 2nd person plural very commonly becomes ड r.

PARTICIPLES.

(H. करके.)

कोसी *kísí*, कीसीकुन *kísíkun*.

(H. करते हुए.)

कीतेके *kíteke*.

POTENTIAL.

Present Tense (H. मैं कर सका हूँ)

1st per. नव्वा कीआ पड़ीतोना

nanná kiá parítoná, &c.*Perfect Tense* (H. मैं कर सका हूँ).

1st per. नव्वा कीआ पड़तोना

nanná kiá partoná, &c.*Pluperfect Tense* (H. मैं कर सका था).

1st per. नव्वा कीआ पड़सी मत्तोना

nanná kiá parsí mattoná, &c.*Imperfect Tense* (H. मैं कर सका था).

1st per. नव्वा कीआ पड़न्दान

nanná kiá paṛndán, &c.

Past Tense (H. मैं कर सका).

1st per. नन्ना कीआ पड़तान

nanná kiá partán, &c.

Future Tense (H. मैं कर सकूंगा).

1st per. नन्ना कीआ पड़ाका

nanná kiá paráká, &c.

and regularly through the remaining tenses.

INCEPTIVE.

Present Tense (H. मैं करने लगता हूं).

1st per. नन्ना कीआ लातोना

nanná kiá látoná, &c.

Imperfect Tense (H. मैं करने लगता था).

1st per. नन्ना कीआ लातान

nanná kiá látán, &c.

and regularly through all the tenses.

With the Negative हिन्ने hille.

The perfect, imperfect, past, future, and indefinite imperfect tenses of the indicative mood, when coupled with the negative हिन्ने *hille*, are conjugated thus :—

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना हिल्ले कीओन <i>nanná hille kion.</i>	मम्माट हिल्ले कीओम <i>mammát hille kíom.</i>
2nd pers.	इम्मा हिल्ले केवी <i>immá hille kewí.</i>	इम्माट हिल्ले केवीड <i>immát hille kewír.</i>
3rd per. masc.	ओर हिल्ले कीओर <i>or hille kíor.</i>	ओर्के हिल्ले कीओर्के <i>ork hille kíork.</i>
3rd per. fem. or neut.	अद हिल्ले कीओ <i>ad hille kío.</i>	औ हिल्ले कीओं <i>áú hille kíon.</i>

The context will usually determine which of the above tenses is being used, for example :—
 इम्मा कीतोनी कि हिल्ले केवी *immá kitoni ki hille kewí*,
 Hast thou done it or not done it.

The pluperfect tense with the negative is conjugated as follows :—

	Singular.
1st per.	नन्ना हिल्ले केवाके <i>nanná hille kewáke.</i>
2nd per.	इम्मा हिल्ले केवाके <i>immá hille kewáke.</i>

and so throughout the singular and plural.

The only other parts of the verb affected by the addition of the negative are the second persons singular and plural of the imperative mood, which, with मिन्ने *minne*, do not, become केमा *kemá* and केमाट *kemát* or केमाड *kemár*.

N.B.—The present tense of this verb कीचाना kiáná, often appears as कीचाल्तोना kíáltoná and काल्तोना káltoná, कीचाल्तोनी kíáltoní, &c.

Conjugation of the verbs आयाना áyáná, and मन्दाना mandáná, both signifying 'to be,' the latter with the sense of 'remaining' or 'continuing to be.'

Verb आयाना áyáná, 'to be' (H. होना).

Root आ á.

PARTICIPLES.

आसी ásí, आसीकुन ásíkun, आसोके ásoke.

INDICATIVE MOOD.

Present Tense (H. होता हूँ).

आयातोना áyátoná, or

(H. हो जाता हूँ).

आसी हन्दातोना ásí handátoná.

Imperfect Tense (H. होता था or हूँ),
(generally used as a Present Tense).

आन्दान ándán.

Perfect Tense (H. हुआ हूँ).

आतोना átoná.

Pluperfect Tense (H. हुआ था).

आसी मत्तोना ásí mattoná.

Past Tense (H. हुआ).

आतान् átán.

Future Tense (H. हुंगा).

आयाका áyáká.

Paulo-Post Future Tense (H. हो जाऊंगा).

आसी हन्दाका ásí handáká.

Indefinite Imperfect Tense (H. होता).

आयेना áyená.

IMPERATIVE MOOD.

(H. हो.)

आम् ám.

POTENTIAL MOOD.

(H. हो सक्ता).

आया पड़ीतोना áyá parítóná.

INCEPTIVE MOOD.

(H. होने लगता हूँ).

आया लातोना áyá látoná.

Verb मन्दाना *mandáná*, 'to be,' or 'to remain.'

(H. रहना). Root मन *man*.

PARTICIPLES.

मंजी *manjí*, मंजीकुन *manjíkun*.

INDICATIVE MOOD.

Present Tense (H. हूँ). मन्दोना *mandoná*, or
(H. रहता हूँ). मन्दातोना *mandátoná*.

Perfect Tense (H. रहा हूँ). मन्त्रोना *mattoná*.

Pluperfect Tense (H. रहा था).

मंजी मन्त्रोना *manjí mattoná*.

Imperfect Tense (H. रहता था). मन्दान *mandan*.

Past Tense (H. रहा). मंजी हत्तान *manjí hattán*.

Future Tense (H. रहूँगा). मन्दाका *mandáká*.

Paulo-Post Future Tense (H. रह जाऊँगा).

मंजी हन्दाका *manjí handáká*.

Indefinite Imperfect Tense (H. रहता).

मन्त्रेना *mennená*.

IMPERATIVE MOOD.

(H. रह).

मन *man*.

POTENTIAL MOOD.

(H. रह सक्ता).

मन्दा पड़ीतोना *mandá parítóná*.

INCEPTIVE MOOD.

(H. रहने लगता हूँ).

मन्दा लातोना *mandá látoná*.

Negative tenses of आयाना *áyáná* are आयोन *áyon* and आवाके *áwáke*; of मन्दाना *mandánd* are मन्नोन *mannon* and मन्नाके *mannáke*; and the imperative with मिन्ने becomes आयिमा *áyimá* and मनमा *manmá*.

Two notes with regard to the Imperative.

(1) The negative form of the imperative does not necessarily require the मिन्ने *minne* to be expressed:—as, for ex., ईहुने केमाड *ihune kemár*, Don't do so.

(2) In some few verbs an alternative form of the imperative is preferred, ending in उम *um*:—as, for ex., from तत्ताना *tattáná* तच्छुम *tachchhum*, from तन्दाना *tandáná*, तंडसुम *tanṛsum*; from नच्चाना *nachcháná*, नच्छुम *nachchhum*; from वहताना, *wahtáná*, वहच्चुम *wahchum*.

PARADIGM OF THE VERB सीञ्चाना *síáná*, 'to give.'

TENSE.	INDICATIVE MOOD.					
	Without Negative.			With Negative.		
	1st Per.	2nd Per.	3rd Per.	1st Per.	2nd Per.	3rd Per.
Present.....	सीञ्चात् <i>síát</i>	जोना <i>óná</i>	जोनी <i>óní</i>	सीञ्चोत् <i>síón</i>	सेवी <i>seví</i>	सीञ्चोर सीञ्चो <i>síor</i>
Perfect.....	सीना <i>sílt</i>	जोरम <i>órm</i>	जोरीट <i>órlít</i>	सीञ्चोम <i>síom</i>	सेवीइः <i>sevíṛ</i>	सीञ्चोक्ति सीनों <i>síork</i>
Pluperfect.....	सीनो मत्त <i>sísl̥ matt</i>	सीन्द <i>sínd</i>	आन <i>án</i>	सीन्द <i>íd</i>	उर उ ^१ <i>ur u</i>	सीन्द <i>íd</i>
Imperfect.....	सीन्द <i>sínd</i>	सीन <i>sít</i>	आन <i>án</i>	उक्ति उंग <i>úrk ung</i>	उक्ति उंग <i>úrk ung</i>	उक्ति उंग <i>úrk ung</i>
Past.....	सीञ्चा <i>síá</i>	सीन्दी मन्दा <i>sísl̥ mandá</i>	का <i>ká</i>	कोट <i>kít</i>	नुर र <i>nur r</i>	नुक्ति नुंग <i>núrk nung</i>
Future	सीन्दी मन्दा <i>sísl̥ mandá</i>	सो <i>sí</i>	कोन <i>kom</i>	एनी <i>ení</i>	एर वार <i>er wár</i>	एर वार <i>er wár</i>
Paulo-Post Future.....			एना <i>ená</i>	एरोम <i>erom</i>		एरोम <i>erom</i>
Indef. Imp.			एरोम <i>erom</i>			एरोम <i>erom</i>

TENSE.	SUBJUNCTIVE MOOD.			POTENTIAL MOOD.			INCEPTIVE MOOD.			IMPERATIVE MOOD.		
	1st Per.	2nd Per.	3rd Per.		1st Per.		1st Per.		Without Negative.	With Negative.	2 Per. Plu.	2 Per. Sing.
Present	सी आका ákā	आको ákom	आकोट ákit	र - r -	सी आ síá	पड़ीतोना parítóna	सी आ síá	लातोना látóna	सीम sím	* सीमट símṭ	* सेमा semá	सेमाट semáṭ
Perfect	सी आको ákā	आकोम ákom	आकोट ákit	की जंग rk ny	,,	पड़ीतोना parítóna	पड़ीतोना parítóna	पड़ी मत्तोना parsí mattoná	,,	लातान látán		
Pluperfect					,,		पड़द्वान parndún					
Imperfect					,,		पड़तान partán					
Past					,,		पड़ाका paráká					
Future					,,		पड़सी मन्दाका parsí mandáká					
Paulo-Post Future					,,		पड़ना parená					
Indef. Imp.					,,							

* Or सीमुम sisum, सीमट símṭum.

PARADIGM OF FIFTEEN VERBS IN COMMON USE.

Infinitive.	Pres. Indic.	Perf. Indic.	Pluperfect.	Imperfect.	Past.	Future.
कीचाना to do ..... <i>kíáná</i>	कीतोना kítóná	कीतोना kítóná	कीसी मत्तोना <i>kísí mattoná</i>	कीतन kítán	कीतन kítán	कीशाका kiáká
हन्दाना to go ..... <i>handáná</i>	हन्दोना hanđóná	हन्दोना hanđóná	हंजी मत्तोना <i>hanjí mattoná</i>	हत्तान hattán	हत्तान hattán	हन्दाका hanđáká
ताकाना to walk ..... <i>tákáná</i>	ताकीतोना tákítóná	ताकीतोना tákítóná	ताक्सी मत्तोना <i>táksí mattoná</i>	ताकन tákítán	ताकन tákítán	ताकेका tákíká
इरीना to put ..... <i>irrána</i>	इरीतोना irritóná	इरीतोना irritóná	इसी मत्तोना <i>isí mattoná</i>	इरन irtn	इरीन irtn	इरीका irráká
तेदाना to rise ..... <i>tedáná</i>	तेदातोना tedátóná	तेदातोना tedátóná	तेच्छी मत्तोना <i>techší mattoná</i>	तेहन tehán	तेतान tetán	तेदाका tedáká
तरगाना to ascend ... <i>targáná</i>	तरगीतोना tarigitóná	तर्गीतोना tarigitóná	तर्गीसी मत्तोना <i>targísi mattoná</i>	तरंगदान taranđán	तरंतान tarğán	तरणीका tarğíká
वायाना to come ..... <i>wáyáná</i>	वाइतोना wáitóná	वातोना vátóná	वासी मत्तोना <i>wásí mattoná</i>	वान्दान wándán	वाज्ञान wáján	वाइका wáiká
तत्ताना to bring ..... <i>tattáná</i>	तत्तातोना tatátóná	तत्तोना tattoná	तत्त्खी मत्तोना <i>tachchí mattoná</i>	तरन्दान tarandán	तत्तान tattán	तत्ताका* tattáká

* Or तत्तका *tattká*.

Infinitive.	Pres. Indic.	Perf. Indic.	Pluperfect.	Imperfect.	Past.	Future.
उहीना to sit	उहीतोना <i>udditoná</i>	उहतोना <i>uddtoná</i>	उच्छी मत्तोना <i>uchchhí mattoná</i>	उहन्दान <i>uddandán</i>	उत्तान <i>uttán</i>	उहीका <i>uddiká</i>
तेहताना to raise	तेहतातोना <i>tehtátóná</i>	तेहतोना <i>tehtoná</i>	तेहची मत्तोना <i>tehchhí mattoná</i>	तेहन्दान <i>tehandán</i>	तेहतान <i>tehtán</i>	तेहताका <i>tehtáká</i>
तिन्दाना to eat	तिन्दातोना <i>tindátóná</i>	तिन्दोना <i>tintoná</i>	तिंजी मत्तोना <i>tinjí mattoná</i>	तिन्दान <i>tindán</i>	तित्तान <i>titán</i>	तिन्दाका <i>tindáká</i>
उन्दाना to drink	उन्दातोना <i>undátóná</i>	उत्तोना <i>uttoná</i>	उंची मत्तोना <i>unjí mattoná</i>	उत्तन्दान <i>utandán</i>	उत्तान <i>uttán</i>	उन्दाका <i>undáká</i>
मन्दाना to be	मन्दातोना <i>mandátóná</i>	मत्तोना <i>mattoná</i>	मन्दोना <i>mandón</i>	मन्दान <i>mandán</i>	मत्तान <i>matán</i>	मन्दाका <i>mandáká</i>
केंजाना to hear	केंजीतोना <i>kenjítóná</i>	केंजतोना <i>kenjtoná</i>	केंची मत्तोना <i>kenchhí mattoná</i>	केंजन्दान <i>kenjandán</i>	केंजतान <i>kenjítán</i>	केंजीका <i>kenjíká</i>
रोमीना to rest	रोमीतोना <i>romítóná</i>	रोमतोना <i>romtoná</i>	रोमसी मत्तोना <i>romsí mattoná</i>	रोमदान <i>romdán</i>	रोमतान <i>romtán</i>	रोमीका <i>romiká</i>

N.B.—Supines are formed by adding आँठे áile to the root, as कीचाले *kíále*, हन्दाले *handále*, ताकाले *tákále*, &c.

PARADIGM OF FIFTEEN VERBS IN COMMON USE (continued).

Infinitive.	Negative.	Pres. Part.	Imperative.	Subj.	Potential.	Inceptive.
कीचाना to do ..... <i>kíáná</i>	कीचोन <i>kíon</i>	कीते kítē	कीम <i>kím</i>	कीरेना <i>kíená</i>	कीचा पडीतोना <i>kíú pařítóná</i>	कीचा लातोना <i>kíá látoná</i>
हन्दाना to go ..... <i>handáná</i>	हनोन <i>hanon</i>	हत्तेके hatteke	हन <i>han</i>	हन्दे ना <i>hannená</i>	हन्दा पडीतोना <i>hendá pařítóná</i>	हन्दा लातोना <i>hendá látoná</i>
ताकाना to walk ..... <i>tákáná</i>	ताकोन <i>tákon</i>	ताक्के táktek	ताका <i>táká</i>	ताकेना <i>tákená</i>	ताकी पडीतोना <i>táki pařítóná</i>	ताकी लातोना <i>táki látoná</i>
इराना to put ..... <i>irrána</i>	इरोन <i>irron</i>	इर्के irteke	इर्णा <i>irrá</i>	इरेना <i>irrená</i>	इरा पडीतोना <i>irrá pařítóná</i>	इरा लातोना <i>irrá látoná</i>
तेदाना to rise ..... <i>tedáná</i>	तेदोन <i>tedon</i>	तेदते tedteke	तेदा <i>tedá</i>	तेदेना <i>tedená</i>	तेदा पडीतोना <i>tedá pařítóná</i>	तेदा लातोना <i>tedá látoná</i>
तरगाना to ascend ... <i>taryáná</i>	तरगोन <i>targon</i>	तरगिते targiteke	तरगा <i>targá</i>	तरगेना <i>targená</i>	तरगी पडीतोना <i>targí pařítóná</i>	तरगी लातोना <i>targí látoná</i>
वायाना to come ..... <i>wáyáná</i>	वायोन <i>wáyon</i>	वाते wáitke	वरा <i>wará</i>	वारना <i>wáená</i>	वाया पडीतोना <i>wáyá pařítóná</i>	वाया लातोना <i>wáyá látoná</i>
तत्त्वाना to bring ..... <i>tattáná</i>	तत्त्वोन <i>tatton</i>	तत्त्वे tatteke	तरा <i>tará</i>	तरेना <i>tarená</i>	तत्त्वा पडीतोना <i>tattá pařítóná</i>	तत्त्वा लातोना <i>tattá látoná</i>

Infinitive.	Negative.	Pres. Part.	Imperative.	Subj.	Potential.	Inceptive.
उहीना to sit	उहोन <i>uddon</i>	उज्जेके <i>uttike</i>	उहा <i>uddá</i>	उहेना <i>uddená</i>	उही पड़ीतोना <i>uddí parítoná</i>	उही लातोना <i>uddí látoná</i>
तेहताना to raise	तेहोन <i>tehon</i>	तेहतेके <i>tehiteke</i>	तेहा <i>tehá</i>	तेहेना <i>tehená</i>	तेहता पड़ीतोना <i>tehá parítoná</i>	तेहता लातोना <i>tehá látoná</i>
तिन्दना to eat	तिनोन <i>tinon</i>	तिज्जेके <i>titike</i>	तिन <i>tin</i>	तिनेना <i>tinéná</i>	तिन्दा पड़ीतोना <i>tinídá parítoná</i>	तिन्दा लातोना <i>tinídá látoná</i>
उन्दना to drink	उन्नोन <i>unnon</i>	उज्जेके * <i>uttike</i>	उन <i>un</i>	उन्नेना <i>unnená</i>	उन्दा पड़ीतोना <i>undá parítoná</i>	उन्दा लातोना <i>undá látoná</i>
मन्दना to be	मनोन <i>manon</i>	मज्जेके <i>matteke</i>	मन <i>man</i>	मन्नेना <i>mannéná</i>	मन्दा पड़ीतोना <i>mandá parítoná</i>	मन्दा लातोना <i>mandá látoná</i>
केंजना to hear	केंजोन <i>kenjon</i>	केंजतेके <i>kenjiteke</i>	केंजा <i>kenjá</i>	केंजेना <i>kenjená</i>	केंजी पड़ीतोना <i>kenjí parítoná</i>	केंजी लातोना <i>kenjí látoná</i>
रोमनीना to rest	रोमोन <i>romon</i>	रोमतेके <i>romiteke</i>	रोमा <i>romá</i>	रोमेना <i>roméná</i>	रोमी पड़ीतोना <i>romí parítoná</i>	रोमी लातोना <i>romí látoná</i>

N.B.—Supines are formed by adding आले *ále* to the root, as कीजाले *kíale*, हन्दाले *handále*, ताकाले *tákale*, &c.

* Or उन्दके *undeke*.

ADVERBS.

Of place.

बग्गा *baggá*, where ?

अग्गा *aggá*, there.

इग्गा *iggá*, here.

उडे बग्गने *ure baggane*, elsewhere.

रोपा *ropá*, within.

बाहरो *báharo*, outside.

मुन्ने *munne*, before.

पिज्जा *píjjá*, behind.

परों *parro*, above.

सिरी *síri*, beneath.

बग्गाटाल *baggátál* or बग्गाहडा *baggáhará*, whence ?

अग्गाटाल *aggátál* or अग्गाहडा *aggáhará*, thence.

इग्गाटाल *iggátál* or इग्गाहडा *iggáhará*, hence.

लक *lak*, far.

पुरीत *purít*, near.

बिक्के टाल *bikke tál*, which way ?

हिक्के टाल *hikke tál*, this way.

Of time.

बप्पोर *bappor*, when ?

नेड़ *ner*, to-day.

इंगा *ingá*, now.

इन्देके *indeke*, now (*emphatically*).

नाड़ी *nári*, yesterday.

नर्कई *narkai*, to-morrow.

झेर *jher*, late.

बप्पोरे *bappore*, sometimes.

इंगा टाल *ingá tál*, henceforth.

Of order, manner, degree, quantity.

बातल *bátal*, how?

इच्चोरे *ichchore*, so much.

बच्चोरे *bachchore*, how much?

ईहुने *ihune*, thus.

नक्का *nakká*, more, or much.

Of affirmation and negation.

इंगे *inge*, yes.

हिल्ले *hille*, no, not.

N.B.—The rest are supplied from Hindi.

PREPOSITIONS.

The only true preposition is the word बिगुड़ *bigur*, except, adopted from Hindi.

Postpositions :—पिज्जा *píjjá*, after; नडुम *nadum*, between; हिक्के *hikke*, towards; लाने *láné*, for (corrupted Hindi); सिरी *síri*, under; पर्रो *parro*, upon; लग *lag*, as far as (Hindi).

Suffixes :—ते *te*, at, in; टाल *tál*, or जाल *tál*, from.

CONJUNCTIONS.

Connective :—अनि *ani*, and; सोई *soi*, also (Hindi); बप्पोरे *bappore*, sometimes.

Adversative :—ঁ *pe*, but.

The Hindi and Urdu words for ‘but’ are also in common use.

Conclusive :—ইহুন *ihun*, thus; ইদেন লানে *iden láne*, therefore.

INTERJECTIONS.

ঁ *আরে* *are*, what ! Oh ! (Hindi); ধৰ্তি *dhart*, be off !

Astonishment is generally expressed by a ‘cl’ck’ of the tongue.

VOCABULARY.

English.	Gondi.	Hindi.
Abandon, <i>v.</i>	पोहताना <i>pohtáná</i> , पोहची सीआना <i>pohchí síáná</i> .	छोड़ना, छोड़ देना.
Abandoned, <i>adj.</i>	पोहताल <i>pohtál</i> , नक्का बुरो <i>nakká buro</i> .	छोड़ा हुआ, बहुत बुरा.
Abate, <i>v. i.</i>	घटे मायाना <i>ghaṭe máyáná</i> .	घटना.
Abate, <i>v. t.</i>	घटे कीआना <i>ghaṭe kiáná</i> .	घटाना.
Abet, <i>v.</i>	उभडे कीआना <i>ubhare kiáná</i> .	उभाड़ना.
Abhor, <i>v.</i>	घिन्ने मायाना <i>ghinne máyáná</i> .	घिन करना.
Abide, <i>v.</i>	मन्दाना <i>mandáná</i> .	रहना.
Able (strong), <i>adj.</i>	नालुंगवल्क <i>nálung-walk</i> .	बलवान.
Absorb, <i>v.</i>	सोखे कीआना <i>sokhe kiáná</i> .	सोखना.
Abundant, <i>adj.</i>	नक्का <i>nakká</i> .	बहुतसा.
Abuse, <i>v.</i>	रांगीना <i>rángíná</i> .	गाली देना.

English.	Gondi.	Hindi.
Accelerate, <i>v.</i>	झप कीसेहताना <i>jhap kisehtáná.</i>	जलदी कराना.
Accept, <i>v.</i>	येताना <i>yetáná.</i>	लेना.
Accumulate, <i>v.</i>	वर्पने कीआना <i>warp-ne kiáná.</i>	बटोरना.
Achár tree (<i>Buchanania latifolia</i>), <i>n.</i>	सड़का <i>sareká.</i>	अचार पेड़.
Ache, <i>v.</i>	नोईताना <i>noítáná.</i>	दुखना.
Acid, <i>adj.</i>	सवीटाल <i>sawítál.</i>	खट्टा.
Acquire, <i>v.</i>	पन्नाना <i>pannáná</i> , कैदे कीआना <i>káide kiáná.</i> [tal.	मिलना, हाथमें करना.
Adjoining, <i>adj.</i>	सटे मातल <i>saṭe má-</i>	लगा हुआ.
Admit(allow entrance to), <i>v.</i>	नेंगी सीआना <i>nengí siáná.</i>	पैठने देना.
Advance, <i>v.</i>	वीड़ाना <i>wíráńá.</i>	आगे आना.
Adze, <i>n.</i>	ठट्टी <i>tattí.</i>	बमूला.
Affright, <i>v.</i>	वर्रहताना <i>warrah-táná.</i>	डराना.
After, <i>prep.</i>	पिजा <i>pijá.</i> [pijá.	पीछे.
Afterwards, <i>adv.</i>	इदेना पिजा <i>idená</i>	इस के पीछे.
Again, <i>adv.</i>	उड़े <i>ure</i> , इसुर <i>issur</i> , घरीक्सी <i>gharíksi.</i>	फिर, दूसरी बार, थोड़ी देर में.
Aged, <i>adj.</i>	सेनाल <i>senál</i> , सेनो <i>seno.</i>	बूढ़ा, बूढ़ी.

English.	Gondi.	Hindi.
Agree, <i>v.</i>	एक मन आयाना <i>ek man áyáná.</i>	एक मन होना.
Ailing, <i>p. part.</i>	बिजार <i>bijár.</i>	बीमार.
Air, <i>n.</i>	वरी <i>wari.</i>	हवा.
Alive, <i>adj.</i>	पिस्ताल <i>pistál.</i>	जीता.
All, <i>pron.</i>	सब <i>sab.</i>	सब.
Alone, <i>adj.</i>	वरोर <i>waror.</i>	अकेला.
Aloud, <i>adv.</i>	किलीसी <i>kilísí.</i>	पुकारके.
Also, <i>adv.</i>	सोई <i>soí.</i>	भी.
Among, <i>prep.</i>	नडुम <i>nadum.</i>	बीच.
Ancestors, <i>n.</i>	पुरखाल्क <i>purkhálk.</i>	पुरखे.
Ancient, <i>adj.</i>	जूनाल <i>júnál.</i>	पुराना.
Ancle, <i>n.</i>	हूराकाल <i>húrákál.</i>	टकना.
And, <i>conj.</i>	अनि <i>ani.</i>	और.
Anger, <i>n.</i>	सोंगा <i>songá.</i>	क्रोध.
Ant, <i>n.</i>	पत्ते <i>patte.</i>	चिंटी.
— large	घोघाल <i>ghogál.</i>	चिंटा.
— red	शरवट्ले <i>sharwatile.</i>	लाल चिंटी.
— white	अल्लुम <i>allum.</i>	दीमक.
Any, <i>pron.</i>	बोरे <i>bore,</i> बहे <i>badde,</i> बत्ती <i>battí,</i> बारझई	कोई, कुछ.
Aonla tree (<i>Phil-</i> <i>lanthus em-</i> <i>blica</i>), <i>n.</i>	नल्ली <i>nallí.</i> [bárai.]	चांवला.
Ape, <i>n.</i>	मूँजाल <i>múnjál,</i> रठुआ दडुआ <i>dharuá.</i>	बन्दर.
— black, <i>n.</i>		काला बन्दर.

English.	Gondi.	Hindi.
Apparel, <i>n.</i>	दिकड़ी <i>dikrí.</i>	कपड़ा.
Appear, <i>v.</i>	दीसाना <i>dísáná.</i>	देख पड़ना.
Apply, <i>v.</i>	लागसहताना <i>lágsah-táná.</i>	लगाना.
Archer, <i>n.</i>	कमटा कीआनवारे. <i>kamṭá kíánwáre.</i>	कमठैत.
Arise, <i>v.</i>	टेदाना <i>tedáná.</i>	उठना.
Arm-pit, <i>n.</i>	ककरी <i>kakrí.</i>	कखरी.
Army, <i>n.</i>	पेनढारी <i>pendhári.</i>	सेना.
Around, <i>prep.</i>	नालुंगे पट्टी <i>nálunge pattí.</i>	चारों ओर.
Arouse, <i>v.</i>	टेहताना <i>tehtáná</i>	उठाना.
Arrive, <i>v.</i>	अद्वाना <i>awwáná</i>	पहुंचना.
As, <i>conj.</i>	बाहुन <i>báhun,</i> लेका <i>leka</i>	जैसा, समान.
Ascend, <i>v.</i>	तरगाना <i>targáná</i>	चढ़ना,
Ashes, <i>n.</i>	नीर <i>nír.</i>	राख.
Ask, <i>v.</i>	पूछे कीआना <i>puch-chhe kíáná.</i>	पूछना.
Asleep, <i>v.</i>	सुंजताल <i>suṇjtál.</i>	सोता हुआ.
Ass, <i>n.</i>	गधाल <i>gadhál.</i>	गधा.
Assemble, <i>v. t.</i>	सकले या सकड़े कीआना <i>sakle yá sakre kíáná.</i>	इकट्ठा करना.
Astray, <i>adv.</i>	मारंगताल <i>márangtál</i> रचताल <i>rachtál.</i>	भूला हुआ, खोया.

English.	Gondi.	Hindi.
At, prep.	-ते -te. [tál.]	में.
Athirst, adv.	येत्क अस्ताल yetk as-	पियासा.
Attire, v.	पोँड़सहताना ponr-sahtána.	कपड़े पहिनाना.
Await, v.	पोसाना posáná.	मार्ग देखना, जोहना.
Awake, v. i.	चैले मायाना cháile máyáná.	जगाना.
Axe, n.	मर्स mars, टंगिया tangiyá.	कुलहाड़ी.
— (for defence)	तबिली tabili.	फरसा.
Babe, n.	छौवा chhouwá.	छोता लड़का, छोटी लड़की.
Back, n.	मुर्चुल murchul.	पीट.
Backbone, n.	रिघड़ी righari.	रीढ़.
Bag, n.	बटुआ batuá.	बटुआ, चैली.
Bake, v.	सुर्राना surráná.	संकना, पकाना.
Balance, n.	तखड़ी takhari.	तौलने का कांठा.
Bale, v.	रोस्कीना roskiná, ओंजे कीआना onje kiáná.	उलचना.
Bamboo, n.	वद्दुर waddur.	बांस.
— (split up)	पहकी pahki.	चीरा हुआ बांस.
Bank, n.	दब्बी dallí, खाटी khá-tí, मोंगा mongá.	बांध, ढांग, ढेर.
Bar, v.	मूळाना múchháná.	बन्ध करना.

English.	Gondi.	Hindi.
Baṛ tree (<i>Ficus Indica</i>), n.	बेरेली berelí.	बड़ पेड़.
Barbati (<i>Samara robusta</i>), n.	चनचई chanai.	बरवत्ती.
Bark (of a tree), n.	तोल tol.	छाल, वकला.
Bark, v. [n.]	मुहचीना muhchíná.	भूकना.
Barren, adj.	बंजवाल banjwál.	बांझ.
Basket, n.	सिकोसी sikosí.	टोकरी.
Bat, n.	चूचू chúchún.	चमगीदड़.
Bathe, v.	सपर कीआना sapre kiáná.	नहाना.
Be, v.	आयाना áyáná, मन्दाना mandáná.	होना, रहना.
Bead, n.	पन्ने panne, पोथी po-	दाना, गुरिया.
Bean, n.	जाटा jáṭá. [thí.	सेम.
Bear (give birth to), v.	वातीना wátíná, नन्नाना nattáná.	जनना.
— fruit	सादाना sádáná.	फलना.
— n.	अड़जाल arjál.	भालू.
Beard, n.	डाइवा dárwá.	दाढ़ी.
Beat, v.	जीआना jíáná.	मारना.
Beauty, n.	निङ्का nikká.	सुन्दरता.
Because, conj.	बारीकि báríki, इहेन लाने idden láne.	क्योंकि, इस लिये.
Become, v.	आसी हन्दाना ási handáná.	हो जाना.

English.	Gondi.	Hindi.
Bed, <i>n.</i>	कटुल <i>kaṭul.</i>	चारपाई, खटिया.
Bee, <i>n.</i>	फूको वीसो <i>phúki</i> <i>wísí</i> , कानाल वीसो <i>kánál wísí</i>	मधु माखो.
Beetle, <i>n.</i>	भंगडा <i>bhúngrá.</i>	गुब्रीला.
Before, <i>prep.</i>	मुन्ने <i>munne.</i>	पहिले, सामने.
Beg, <i>v.</i>	तलहकाना <i>talah-</i> <i>káná.</i>	मांगना.
Begin, <i>v.</i>	महयुर येताना <i>mah-</i> <i>thur yetáná.</i>	आरंभ करना.
—— <i>incept. v.</i>	लातोना <i>látóná.</i>	लगना.
Behold, <i>v.</i>	हूँडाना <i>húráñá.</i>	देखना.
Bel tree (<i>Aegle marmelos</i>), <i>n.</i>	माहका <i>máhká.</i>	बेल.
Belly, <i>n.</i>	पिर <i>pir.</i>	पेट.
Below, <i>prep.</i>	तरी <i>tari</i> , सिरी <i>siri.</i>	नीचे.
Ber tree (<i>Zizyphus jujuba</i>), <i>n.</i>	रेंगा <i>rengá.</i>	बेर.
Besmear, <i>v.</i>	उसाना <i>usáná.</i>	लोपना.
Best, <i>adj.</i>	बेश <i>besh.</i>	उत्तम.
Bhiláwa nut (<i>Se-micarpus anacardium</i>), <i>n.</i>	कोहका <i>kohká.</i>	भिलावा.
Bhindi (<i>Hibiscus esculentus</i>), <i>n.</i>	भेड़ा <i>bherá.</i>	भिंडी.
Big, <i>adj.</i>	बड़ोर <i>baror.</i>	बड़ा.

English.	Gondi.	Hindi.
Bind, <i>v.</i>	दोहताना dohtáná.	बांधना.
Bird, <i>n.</i>	पिटे piṭte.	चिड़िया.
Bit, of bridle, <i>n.</i>	करीआरी kariári.	जीभी.
Bite, <i>v.</i>	कस्काना kaskáná.	काट खाना.
Bitter, <i>adj.</i>	कईताल kaitál, लागले lágle.	कड़वा.
Black, <i>adj.</i>	कड़िचल karial.	काला.
Blame, <i>v.</i>	पाप लागसहताना páp lágsahtáná.	दोष लगाना.
Blame, <i>n.</i>	दोष dosh, खोट khot.	दोष.
Blanket, <i>n.</i>	कमड़ा kamrá.	कमल.
Bleed, <i>v.</i>	नहुर पोंगीना nattur poṅgíndá.	लोहू बहना.
Blight, <i>n.</i>	झिड़ी jhirí.	झोला, झिड़ी.
Blind, <i>adj.</i>	सूराल súrál.	अंधा.
Blood, <i>n.</i>	नहुर nattur.	लोहू.
Blossom, <i>v.</i>	पुयाना puyáná.	खिलना.
Blow, <i>v.</i>	ऊहकाना úhkáná.	फूँकना, सुलगाना.
Blunt, <i>adj.</i>	बुतले मातल butle mátal.	भूतरा, भोता.
Body, <i>n.</i>	मेन्दुल mendul.	शरीर.
Bog, <i>n.</i>	खान्दो khándo.	दलदल, धसन.
Boil, <i>v. t.</i>	अटाना atáná.	उबालना.
— <i>v. i.</i>	ऊसीना úsíná.	उबलना.
Bone, <i>n.</i>	हाड़ा hárá.	हड्डी, हाड़.
Border, <i>n.</i>	सीवा siwá.	सीमा.

English.	Gondi.	Hindi.
Borrowed, <i>p. p.</i>	टड़तान <i>tartán.</i>	उधार लिया हुआ.
Bosom, <i>n.</i>	कोरा <i>korá.</i>	गोदी.
Both, <i>conj.</i>	अनि <i>ani.</i>	जौर.
— <i>adj. pron.</i>	रंटे <i>ranṭe.</i> [dariyá.]	दोनों.
Bough, <i>n.</i>	खांदा <i>khándá.</i> डरिया	डाली, शाखा.
Bound, <i>v.</i>	इहकाना <i>dahkáná.</i>	कूदना.
Bow, <i>v.</i>	मुरसाना <i>mursáná.</i>	मुकना.
Bowels, <i>n.</i>	पहूँच <i>paddúh.</i>	आंतें.
Boy, <i>n.</i>	पेड़गाल <i>pergál.</i>	लड़का.
Bracelet, <i>n.</i>	तन्नोर <i>tannor,</i> चूँडा <i>chúndá.</i> chúrá.	चूड़ी.
Bread, <i>n.</i>	साड़ी <i>sári.</i>	रोटी.
Break, <i>v. i.</i>	उरुँगाना <i>urungáná.</i>	टूटना.
— <i>v. t.</i>	उरेहताना <i>urehtáná.</i>	फोड़ना.
Breasts, <i>n.</i>	दूटं <i>dúdúñ.</i>	स्तन.
Bribe, <i>n.</i>	लांच <i>lanch.</i>	घूस.
Bring, <i>v.</i>	तताना <i>tatáná</i>	लाना.
Broad, <i>adj.</i>	चक्रो <i>chakro.</i>	छौड़ा.
Broom, <i>n.</i>	कैसार <i>káisár.</i>	महाड़.
Brother, <i>n.</i>	तम्मुर <i>tammur.</i>	भाई.
— <i>-in-law, n.</i>	भाटो <i>bháto.</i>	वहनोई.
Bruise (grain) <i>v.</i>	नोरीताना <i>norítáná.</i>	कूटना.
Bucket (of leather), <i>n.</i>	पोहरा <i>pohará.</i>	डोल, पुरवट.
		[armí.
Buffalo, <i>n.</i>	बोदाल <i>bodál,</i> अर्मी	बोदा, भैंस.
Bug, <i>n.</i>	नर्क <i>nark.</i>	खटमल.

English.	Gondi.	Hindi.
Bull, <i>n.</i>	सांढालं <i>sáñdhál.</i>	सांड़.
Bullock, <i>n.</i>	कोंडा <i>kondá,</i> कुर्रा <i>kurrá.</i>	बैल.
— old	डोबालु <i>dobál.</i>	बूढ़ा बैल.
Bundle (of wood), <i>n.</i>	मौड़ी <i>mouri.</i>	बोझा, लकड़ी का.
Burden, <i>n.</i> [n.]	बचका <i>bachká.</i>	बोझा, बोक्.
Burial-ground,	मरघटी <i>marghati.</i>	गाड़ने की जगह.
Burn, <i>v. i.</i>	करवाना <i>karwáná.</i>	जलना.
— <i>v. t.</i>	मासाना <i>másáná.</i>	जलाना.
— (as a lamp)	बोज्जाना <i>bottáná.</i>	बरना.
Burst, <i>v. i.</i>	अदसीना <i>adsíná.</i>	फूटना.
— <i>v. t.</i>	ओहताना <i>ohtáná.</i>	फोड़ना.
Bury, <i>v.</i>	मिसाना <i>missáná,</i> गड़सहताना <i>gar-</i> <i>sahtáná.</i>	गाड़ देना.
— itself (of a thorn)	गड़ीना <i>gaddíná.</i>	गड़ जाना.
Business, <i>n.</i>	धंधो <i>dhañdho.</i>	काम.
But, <i>conj.</i>	पे <i>pe.</i> [nú.	परन्तु.
Butter, <i>n.</i>	नोना <i>noná,</i> नैनू <i>nái-</i>	मक्खन, नैनू.
Butterfly, <i>n.</i>	फापे <i>phápe.</i>	तितरी.
Buttermilk, <i>n.</i>	कुर्रोंप <i>kurrop.</i>	चाढ़.
Buy, <i>v.</i>	अस्सीना <i>assíná.</i>	मोल लेना.
By (near), <i>prep.</i>	मोतिस <i>motis,</i> कर्णम <i>karrum.</i>	निकट, पास.

English.	Gondi.	Hindi.
Cackle, <i>v.</i>	कटकटे मायाना <i>kat-</i> <i>katē mayánā.</i>	कड़कड़ाना.
Calf, <i>n.</i>	पैया <i>páiyá.</i>	बछड़ा.
— (of leg), <i>n.</i>	फोतरी <i>photari.</i>	पिंडली.
Call, <i>v.</i>	केआना <i>keáná.</i>	बुलाना.
Calve, <i>v.</i>	नत्ताना <i>nattáná.</i>	ब्याना.
Camel, <i>n.</i>	जट्टम <i>úttum.</i>	जंट.
Camp, <i>v.</i>	रैगाना <i>ráigáná.</i>	टिकना.
Can, <i>v.</i> [v.]	पड़कीना <i>parkiná.</i>	सकना.
Care of (to take),	केपाना <i>kepánd.</i>	रखाना.
Carriage, <i>n.</i>	गाड़ो <i>gáro.</i>	गाड़ी.
Cast, <i>v.</i>	नच्चाना <i>nachcháná.</i>	फेंकना.
Cat, <i>n.</i>	बीलाल <i>bílál,</i> वर्कार <i>warkár.</i>	बिज्जी, जंगली बिज्जी.
Catch, <i>v.</i>	बैयाना <i>báiyáná.</i>	पकड़ना.
Caterpillar, <i>n.</i>	भूँड़सा पूँड़ी <i>bhúrsá púri.</i>	करंका.
Cattle, <i>n.</i>	धोर्के <i>dhork.</i>	धोर.
Cave, <i>n.</i>	खोल <i>khol.</i>	खोह.
Certainly, <i>adv.</i>	गदने <i>gadne,</i> आई न <i>áí na</i>	सचमुच, हो न हो.
	आई <i>ái na áí.</i>	
Chaff, <i>n.</i>	कुर्मी <i>kurmi.</i>	भूसी.
Chain, <i>n.</i>	सांकर <i>sáñkar.</i>	सिकड़ी.
Chair, <i>n.</i>	कुलसा <i>kulsá,</i> मछैया <i>machháiyá.</i>	चौकी, मछिया.
Charge (a gun),	निहताना <i>nihtáná.</i>	भरना.

English.	Gondi.	Hindi.
Cheek, <i>n.</i>	कोङ्वी <i>korví</i> .	गाल.
Chicken, <i>n.</i>	चीवाल <i>chíwál</i> .	मुर्गी का बच्चा.
Chide, <i>v.</i>	डबटे कीआना <i>dabte kiáná</i> , वरेहताना <i>warehtáná</i> .	डंटना, डराना.
Child, <i>n.</i>	छौवा <i>chhouwá</i> .	बच्चा, बालक.
Chirp, <i>v.</i>	किछीताना <i>killítáná</i> .	चहचहाना.
Chisel, <i>n.</i>	पोहपी <i>pohpi</i> .	खानी.
Choose, <i>v.</i>	नबडे कीआना <i>nabre kiáná</i> .	चुनना.
Chop, <i>v.</i>	नर्काना <i>narkáná</i> .	टुकड़ा टुकड़ा करना
Christ, <i>n.</i>	ईसा मसीह <i>Ísá Masíh</i>	ईसा मसीह.
Cleanse, <i>v.</i> [adj.]	नुसीयेना <i>nursí yená</i> .	धोना, निर्मल करना
Clear (limpid),	छिन्नो <i>chhinnó</i> .	निर्मल.
Cleave, <i>v.</i>	पैयताना <i>páiyatáná</i> .	चीरना.
Climb, <i>v.</i>	तर्गाना <i>targáná</i> .	चढ़ना.
Clothes, <i>n.</i>	दिकड़ी <i>dikrí</i> .	कपड़े.
Cloud, <i>n.</i>	बादूर <i>bádúr</i> .	बादल.
— (rain), <i>n.</i>	पिर <i>pirr</i> .	मेंह का बादल.
Coat, <i>n.</i>	झंगा <i>jhañgá</i> .	अंगरखा, कुती.
Cock, <i>n.</i> [v.]	घोघोड़ी <i>ghoghorí</i> .	कुक्कट, मुर्ग.
Cold(to become)	मुरंगाना <i>murangáná</i>	ठंडा हो जाना.
Cold, <i>n.</i>	पीनी <i>píni</i> .	ठंड.
Collect, <i>v.</i>	सिकले कीआना <i>sikle kiáná</i> . [chirní]	इकट्ठा करना.
Comb, <i>n.</i>	गरचा <i>garchá</i> , चिरनी	कंघी.

English.	Gondi.	Hindi.
Comb (of cock),	मुकुर <i>mukur.</i>	केस.
Come, <i>v.</i> [n.]	वायाना <i>wáyáná.</i>	आना.
Compassion, <i>n.</i>	कीज <i>kiú.</i>	दया, करुणा.
Complain, <i>v.</i>	ओरहन सीआना <i>or-</i> <i>han síáná.</i>	उल्हना.
Compound, <i>a. n.</i>	वेडा <i>werá.</i>	इहाता.
Comprehend, <i>v.</i>	तब्बाना <i>tawwáná.</i>	समझना.
Conceal, <i>v.</i>	मक्सहताना <i>maksah-</i> <i>táná, लुक्सहताना</i> <i>luksahtáná.</i>	छिपाना.
Conclude, <i>v.</i>	कीसी येताना <i>kísí yetáná.</i> [tál.	समाप्त करना.
Concubine, <i>n.</i>	पाट कीताल <i>pát ki-</i>	रखी हुई स्त्री.
Contain, <i>v.</i>	पोद्दाना <i>poddáná,</i> पुर्राना <i>purráná.</i>	समाना.
Contributions made daily to village herds- man, <i>n.</i>	भांडी <i>bhañrí.</i>	अनाज नो पतिःिन अहीर को दिया जाता है.
Convey away, <i>v.</i>	अर्री तताना <i>arri ta-</i>	[táná. ले जाना.
Cook, <i>v.</i>	अटाना <i>atáná.</i>	पकाना.
Cool, <i>adj.</i>	मुरुंगताल <i>murungtál.</i>	ठंढा.
Cord, <i>n.</i>	नोने <i>none.</i>	रस्सी.
Cork, <i>n.</i>	ठेनी <i>thení.</i>	दद्वा
Corn-mill, <i>n.</i>	जत्ता <i>jattá.</i>	चक्री.

English.	Gondi.	Hindi.
Cottage, <i>n.</i>	टोपड़िया <i>topariya</i> .	झोपड़ी.
Cotton, <i>n.</i>	कपसा <i>kapsá</i> .	कपास.
Cough, <i>n.</i>	खोकी <i>khokí</i>	खांसी, खोखी.
Cough, <i>v.</i>	काहचीना <i>káhchíná</i> .	खांसना.
Count, <i>v.</i>	लक्काना <i>lakkáná</i> .	गिनना.
Courtyard, <i>n.</i>	रचा <i>rachá</i> .	आंगन.
Cover, <i>v.</i>	मुड़ताना <i>murutáná</i> .	ढांपना.
Cover, <i>n.</i>	मुँछे <i>muchchhe</i> .	ढकनी.
Cow, <i>n.</i>	मङ्ग <i>mará</i> , टालौ <i>táló</i>	गाय.
— (till it has calved), <i>n.</i>	पड़ा <i>paddá</i> . [tálí.]	गाया.
Cow-pat, <i>n.</i>	चेना <i>chená</i> .	करडा.
Cowshed, <i>n.</i>	कोड़का <i>koréká</i> .	गोशाला.
Crab, <i>n.</i>	येटे <i>yete</i> .	केकड़ा.
Cradle, <i>n.</i>	उखाड़ी <i>ukhári</i> .	हिंडोला.
Crave, <i>v.</i>	पड़कीना <i>parkíná</i> .	चाहना.
Crawl, <i>v.</i>	कोईताना <i>korítáná</i> .	रेंगना.
Creeper, <i>n.</i>	जल्ली <i>jallí</i> .	बेलि.
Crocodile, <i>n.</i>	मुगड़ाल <i>mugrál</i> .	मगर.
Crooked, <i>adj.</i>	बाकड़ाल <i>bákrál</i> .	ठेढ़ा.
Crow, <i>n.</i>	कावाल <i>káwál</i> .	कौवा.
Crow, <i>v.</i>	खूसाना <i>khúsáná</i> .	बांग देना.
Cruel, <i>adj.</i>	निठुर <i>niṭhur</i> .	निर्देय.
Cry out, <i>v.</i>	किल्लीताना <i>killítáná</i> .	चिल्लाना.
Cubit, <i>n.</i>	कूटा <i>kútá</i> .	हाथ भर माप.

English.	Gondi.	Hindi.
Cucumber, <i>n.</i>	अहकूम ahkúm.	खीरा, ककरी.
Curse, <i>v.</i>	कोसेे कीञ्चाना kose kiáná.	साप देना.
Curse, <i>n.</i>	बखिया bakhiyá.	साप.
Custom, <i>n.</i>	नेंग neng.	रीति, व्यवहार.
Cut, <i>v.</i>	अस्काना askáná, कोई-आना koíáná.	काटना, घास काटना
Dam (bank), <i>n.</i>	मोंगा mongá.	मोहरी.
—(in a river), <i>n.</i>	कट्टा kat्तá.	पाड़.
Dam up, <i>v.</i>	कट्टा कहताना kat्तá kahtáná.	पाड़ बांधना.
Damp, <i>adj.</i>	वटत्ताल wattál.	गीला, भीगा.
Dance, <i>v.</i>	येन्दाना yendándá, सह-ताना sehtáná.	नाचना.
Darkness, <i>n.</i>	सीकाटी sikáti, अन्धेरा andherá.	अन्धेरा.
Date tree, <i>n.</i>	छत्तलासींदी chhatlá-	छुहारा.
Daughter, <i>n.</i>	मीञ्चार miár. [síndí.]	बेटी.
— -in-law, <i>n.</i>	कोड़िञ्चाइङ् koriář.	बहू.
Dawn, <i>n.</i>	कुरकूसे kurkúse.	भोर.
Day, <i>n.</i>	दिन din, पिञ्चाल piál.	दिन.
— after to-morrow, <i>n.</i>	मन्ने manne.	परस्ते.
— third, past or future.	हरने harne.	नरस्ते.

English.	Gondi.	Hindi.
Day, fourth, <i>p.</i> or <i>future.</i>	पिरने <i>pirne.</i>	चौथा दिन.
— fifth, <i>past</i> or <i>future.</i>	सरने <i>sarne.</i>	पांचवा दिन.
Dead, <i>adj.</i>	साताल <i>sátál.</i>	मरा हुआ.
Decay, <i>v.</i>	कड़ीसाना <i>karísáná.</i>	सड़ना.
Deceive, <i>v.</i>	चक्का कीआना <i>chakká kiáná.</i>	धोखा देना.
Deception, <i>n.</i>	मीसा <i>mísá.</i>	मिस, बहाना.
Deer, <i>n.</i>	माचोक <i>máok.</i>	हिरण, मृग.
Deity (God), <i>n.</i>	भगवान <i>bhagwán.</i>	ईश्वर, भगवान.
— (idol), <i>n.</i>	पेन <i>pen.</i>	देव.
Delay, <i>n.</i>	झेर <i>jher.</i> , झवार <i>awár.</i>	देर, बेर.
Demon, <i>n.</i>	दैथुर <i>dáithur.</i>	भूत.
Demonstrate, <i>v.</i>	हुरसहताना <i>hursah-táná.</i>	दिखाना.
Den, <i>n.</i>	ढोडुर <i>dhodur.</i> , मांडा <i>máñrá.</i>	माँड़.
Dense, <i>adj.</i>	संघरो <i>sanghro.</i>	घना.
Deprive, <i>v.</i>	ऊंचहताना <i>úñchah-táná.</i>	छीनना.
Derision, <i>n.</i>	कीरी <i>kíri.</i>	ठट्टा.
Descend, <i>v.</i>	रैयाना <i>ráiyáná,</i> रग्गाना <i>raggáná.</i>	उत्तरना.
— (to cause to), <i>v.</i>	रेहटाना <i>rehtáná.</i>	उत्तारना.

English.	Gondi.	Hindi.
Despatch, <i>v.</i>	आवसहताना áwsah-	पहुँचाना.
Dew, <i>n.</i>	मच mach. [táná.]	ओस.
Dewlap, <i>n.</i>	गर्दान gardán.	गलाकच्छल.
Dhák tree (<i>Bu-tea frondosa</i>), <i>n.</i>	मुर mur.	ढाक, छेजला.
Dháwá tree (<i>Gristea tomentosa</i>), <i>n.</i>	अर्मा armá.	धावा.
Die, <i>v.</i>	सायाना sáyáná.	मरना.
Diet, <i>n.</i>	टोला tolá.	भोजन.
Dig, <i>v.</i>	कोचिहताना kochih-táná, काताना kátáná.	खोदना.
Dip, <i>v.</i>	मुरहची सोञ्चाना mu-rahchí- sídná, मुरीसाना muri-sáná.	इबाना.
Direction, <i>n.</i>	पट्टी paṭṭí.	तरफ.
Disciple, <i>n.</i>	बरुञ्चा baruá.	पंडा का चेला.
Dismiss, <i>v.</i>	हन्दा सीञ्चाना handá siáná, पोहची सीञ्चाना pohchí siáná. [siáná.]	जाने देना.
Distribute, <i>v.</i>	तूसी सीञ्चाना túsi	बांट देना.

English.	Gondi.	Hindi.
Disturb, <i>v.</i>	खिसे कीआना <i>khise kíáná.</i>	खिस्ताना, छेड़ना.
Do, <i>v.</i>	कीआना <i>kíáná.</i>	करना.
Doe, <i>n.</i>	डाड़ी <i>dáryí.</i>	हिरणी.
Dog, <i>n.</i>	नै <i>nái,</i> सिट्टी <i>siṭṭí.</i>	कुत्ता, कुत्ती.
Done, to be, managed, <i>v.</i>	तूनाना <i>túnáná.</i>	बनना.
Double, <i>adj.</i>	नड़पा <i>narpá.</i>	दोहरा.
Dove, <i>n.</i>	पुर्राज <i>purráj.</i>	पंडकी.
Down (of birds), <i>n.</i>	बूईया <i>búiyá,</i> माड़े <i>máre.</i>	रोम.
Doze, <i>v.</i>	कुकीना <i>kurkíná.</i>	जँघना.
Drag, <i>v.</i>	वीस्काना <i>wískáná,</i> अर्रीताना <i>arrítáná.</i>	खैंचना, ले आना.
Draw water, <i>v.</i>	उमाना <i>umáná.</i>	पानी निकालना.
Dress (of men) <i>v.</i>	पोन्दाना <i>pondáná.</i>	पहिनना (पुरुषों के विषय में).
—(of women) <i>v.</i>	जहताना <i>úhtáná.</i>	पहिनना (स्त्रीयोंके विषय में.)
Drink, <i>v.</i>	उन्दाना <i>undáná.</i>	पीना.
—(to make to) <i>v.</i>	जहताना <i>úhtáná.</i>	पिलाना.
Drive in (as a stake), <i>v.</i>	उरसहताना <i>ursah-</i> <i>táná.</i>	गाड़ना.
Driven in (to be,) <i>v.</i>	उरसाना <i>ursáná.</i>	गड़ना.
Dry, <i>adj.</i>	वत्ताल <i>wattál.</i>	सखा.

English.	Gondi.	Hindi.
Dry, <i>v. i.</i>	वत्ताना <i>wattáná.</i>	सूखना.
— <i>v. t.</i>	वहचहताना <i>wah - chahtáná.</i>	सूखाना.
Dung (cow), <i>n.</i>	सड़ापी <i>sarápí.</i>	गोबर.
Dust, <i>n.</i>	धुरो <i>dhurro.</i>	धूल.
Each, <i>pron.</i>	उन्दी उन्दी <i>undi undí,</i> वक्को वक्को <i>wakko</i> <i>wakko.</i>	एक एक.
Eagle, <i>n.</i>	गिधाल <i>gidhál.</i>	गिध.
Ear, <i>n.</i>	कवी <i>kawí.</i>	कान.
— (lobe of the), <i>n.</i>	लाटीकवी <i>látíkawí.</i>	कान का झुलता हुआ मांस.
Earn, <i>v.</i>	कमे कीआना <i>kame kiáná.</i>	कमाना. [गहने.
Ear-ring, <i>n.</i>	तारी <i>tári.</i>	झुमका, कान के मिट्टी.
Earth, <i>n.</i>	तोड़ी <i>torí.</i>	हगना.
Ease oneself, <i>v.</i>	पेलाना <i>peláná.</i>	खाना.
Eat, <i>v.</i>	तिन्दाना <i>tindáná.</i>	जांचल, किनारा.
Edge, <i>n.</i>	आछी <i>áchhi.</i>	जंडा, जंडे.
Egg, <i>n.</i>	मेंड <i>mend</i> , मेस्क <i>mesk.</i>	कुन्ड, गोहनी.
Elbow, <i>n.</i>	कुन्द गोहनी <i>kund gohní,</i> गोहनी <i>gohní,</i> कुन्दागोह <i>kundágoh.</i>	कुहनी.
Elephant, <i>n.</i>	ऐनी <i>áiní.</i>	[गणे. हाथी.
Elsewhere, <i>adv.</i>	उडे बगने <i>ure bag-</i>	जौर कहीं.

English.	Gondi.	Hindi.
Empty, <i>adj.</i>	सूनो <i>súno</i> , रित्तो <i>ritto</i> .	सूना.
— <i>v.</i>	रित्तो कीआना <i>ritto kiáná</i> . [táná.]	सूना करना.
Enclose, <i>v.</i>	वल्लहताना <i>wallah-tána</i>	रुधना.
End, <i>n.</i>	छोर <i>chhor</i> . [táná.]	अन्त.
Enlarge, <i>v.</i>	वीरसहताना <i>wírsah-tána</i>	बढ़ा करना, बढ़ाना.
Enter, <i>v.</i>	सोडिताना <i>sorítána</i> .	पैठना.
Envy, <i>v.</i>	कड़वीताना <i>karwi-tána</i> . [ná.]	डाह करना.
Erect, <i>v.</i>	निलहताना <i>nilahtána</i>	खड़ा करना.
Err, <i>v.</i>	मरगीना <i>margíná</i> .	भूलना.
Escape, <i>v.</i>	पिस्साना <i>pissáná</i> .	बचना.
Evade, <i>v.</i>	पसीसीडायाना <i>pasísí dáyáná</i> .	निकलके भागना.
Even, <i>adv.</i>	गदा <i>gadá</i> . [dáyáná.]	वैसाही, भी.
Evening, <i>n.</i>	नुल्पे <i>nulpe</i> .	सांक्र.
Ever, <i>adv.</i> [<i>adv.</i>]	बप्पोरे <i>bappore</i> .	कभी.
Everywhere,	बगने <i>baggane</i> .	हर कहीं
Except, <i>prep.</i>	पोहची <i>pohchí</i> .	छोड़के.
Excrement, <i>n.</i>	पींग <i>píng</i> . [kiáná.]	गुह, गू.
Expand, <i>v.</i>	बगड़े कीआना <i>bagre kiáná</i> .	फैलाना.
Expel, <i>v.</i>	खदे कीआना <i>khede kiáná</i> .	खदेड़ना.
Extinguish, <i>v.</i>	पिहताना <i>pihtáná</i> .	बुझाना.
— ed (to be), <i>v.</i>	पिराना <i>piráná</i> .	बुझना.
Eye, <i>n.</i> [<i>the</i>], <i>n.</i>	कन <i>kan</i> .	आंख.
— (pupil of	कावा <i>káwá</i> .	आंख की पुतली.

English.	Gondi.	Hindi.
Eye (dirt in the),	चिपड़ींग chipréng.	आँख में मैल.
Eyebrow, n. [n. वट्टे wattle, कुन्कुन्दा kunkundá.		भौं, भृकुटि.
Eyelash, n.	मिन्दी mindí.	बरोनी.
Eyelid, n.	कन तिपली kan tiplí.	पलक, पपोटा.
Fall, v.	चर्राना arráná, मी-डाना mírána.	गिरना.
Family, n.	कुड़मा kurmá.	कुरमा, कुटुम्ब.
Famish, v. [n. करु सायाना karú		भूखों मरना.
Fan, winnowing सेती setí. [sáyáná.		सूप.
Far, adv.	लख lakh.	दूर.
Fat, adj.	कुरवींज kurvíñj.	मोटा (पशुओं के
Father, n. [n. दादाल dádál.		पिता. [विषय में].
Father-in-law, मुर्या muryá.		ससुर.
Fear, n.	वरी warri.	डर.
Feather, n.	मारे máre.	पर, पंख.
Feed, v.	तिहताना tihtáná.	खिलाना.
Female, n.	आर ár, माई máí.	स्त्री.
Fence, n.	वेरा werá, कीरी kíri.	ठढ़ी.
Fever, n.	अर्की arkí.	ज्वर, तप.
Few, adj.	अमू amú, हमू hamú.	योड़े.
Field, n.	नेली nelí, नेल nel.	खेत.
Fig, n.	तोया toyá.	गूलर.
Fill, v.	निहताना nihtáná.	भर देना.
Fill in earth, v.	मुहताना muhtáná.	मारी भरना.

English.	Gondi.	Hindi.
Filled (to be), <i>v.</i>	निन्नताना <i>ninnatáná.</i>	भरना.
Find, <i>v.</i> [adj.]	पुट्टाना <i>puṭṭáná.</i>	मिलना.
Fine (of texture)	झीनोर <i>jhínor.</i>	महीन.
Finish, <i>v.</i>	कीसी येताना <i>kísí yetáná,</i> माहताना <i>máhtáná.</i>	पूरा करना, सिद्ध करना.
Fire, <i>n.</i>	किस <i>kis.</i>	आग.
Firefly, <i>n.</i>	मिञ्चो <i>minko.</i>	जुगनू.
First, <i>adj.</i>	पहिलो <i>pahilo.</i>	पहिला.
Fish, <i>n.</i>	मीन <i>mín.</i>	मछली.
— frame for catching, <i>n.</i>	घुस्सुर <i>ghussur.</i>	मछली पकड़ने का ठाठ.
Five (number)	सैयंग <i>sáiyúng.</i>	पांच.
Flax, <i>n.</i>	बैयाल <i>báiyál.</i>	सन.
Flea, <i>n.</i>	पित्ता <i>pittá.</i>	पिसू.
Flee, <i>v.</i>	डैसी हन्दाना <i>dáisi handáná,</i> जड़ी- ताना <i>jarítáná.</i>	भाग जाना.
Fling, <i>v.</i>	नच्छाना <i>nachchháná</i>	फेंकना.
Float away, <i>v.</i>	पोंगाना <i>pongáná.</i>	बहना.
Flood, <i>n.</i>	ऊसा <i>úsá.</i>	बाढ़.
Flour, <i>n.</i>	पिन्दी <i>pindí.</i>	आटा.
Flower, <i>n.</i>	पुंगार <i>pungár.</i>	फूल.
— <i>v.</i>	पूईना <i>puíná,</i> पोड़ीना <i>poríná.</i>	फूलना.
Fly, <i>n.</i>	वीसी <i>wísí.</i> [<i>poríná</i>	मक्खी.
— <i>v.</i>	पोरीताना <i>porítáná.</i>	उड़ना.

English.	Gondi.	Hindi.
Foot, <i>n.</i>	काल kál.	पांव.
Forest, <i>n.</i>	डोंगुर dongur.	जंगल.
Forget, <i>v.</i>	मर्हंगसीच्चाना ma- rungsiáná.	भूल जाना. [को.
Fork (hay), <i>n.</i>	कुरेली kurelī.	कांटा घास उड़ाने
Four (number)	नालूंग nálúng.	चार.
Fowl, <i>n.</i> [n.]	खुर्रे khurr.	मुर्गी.
—(half-grown)	पोई poi, पोइंज poínj.	आधी मुर्गी.
Fox, <i>n.</i>	कुसत्ती kusattí.	लोमड़ी.
Frighten, <i>v.</i>	वर्रहताना warrah-	डराना.
Frog, <i>n.</i>	पन्ने panne. [táná.]	मेंडक.
From, <i>prep.</i>	-ताल -tál, -टाल -tál, -हड़ा -hará.	से.
Frost (hoar), <i>n.</i>	तुस्सार tussár.	पाला.
Froth, <i>n.</i>	लार lár.	फेन.
Fuel, <i>n.</i>	छूई chhúí.	ईधन, पतली लकड़ी.
Full, <i>adj.</i>	मेरड meñr.	भर.
Furrow, <i>n.</i>	कूढ़ kúrh.	कूँठ.
Gate, <i>n.</i>	फड़का pharká.	फाटक.
Gaze, <i>v.</i>	नादीना nádíná.	देख रहना.
Ghee, <i>n.</i>	पालनी pální.	घी.
Girl, <i>n.</i>	पेर्गी pergí.	लड़की.
Give, <i>v.</i>	सीच्चाना siáná.	देना.
Glean, <i>v.</i>	पहकाना pahkáná.	बिनना.
Gleanings, <i>n.</i>	सीला sílá.	जो बिना जाता है.

English.	Gondi.	Hindi.
Glutton, <i>n.</i>	ડર્ગાલ <i>dargál.</i>	पेटू.
Gnat, <i>n.</i>	નુલે <i>nulle.</i>	મચ્છડ.
Go, <i>v.</i>	હન્દાના <i>handáná.</i>	જાના.
— over, <i>v.</i>	અહકાના <i>ahkáná.</i>	પાર ઉત્તરના.
Goat, <i>n.</i>	યેટી <i>yeti.</i>	बકડ़ी.
— (young), <i>n.</i>	બરઈ <i>barai.</i>	बकड़ी का बच्चा.
Gold, <i>n.</i>	સોનો <i>sono.</i>	सोना.
Gond, <i>n.</i>	કોઇતોર <i>koitor.</i>	गोंડ.
Gondi, <i>n.</i>	કોઇયાં <i>koiyán.</i>	ગोंડી ભાષા.
Gondin, <i>n.</i>	કોઇતાર <i>koitár.</i>	ગોંડિન.
Good, <i>adj.</i>	બેશ <i>besh,</i> ચોખો <i>cho-</i> <i>kho.</i>	अच्छा.
Gore, <i>v.</i>	કોહકાના <i>kohkáná.</i>	કોঁচনা.
Gourd, <i>n.</i>	પરાસ <i>parás.</i>	লৌকী.
Grain-pit, <i>n.</i>	ખૌંડી <i>khounṛí,</i> કોઠી <i>kothí.</i>	খাঁ.
Gram, <i>n.</i>	હનએક <i>hanaáik.</i>	চনা.
Grandfather, <i>n.</i>	આજાલ <i>ájál.</i>	দাদা.
— great, <i>n.</i>	અંક્રો <i>akko.</i>	দাদা কা পিতা.
Grass, <i>n.</i>	જાડી <i>jári.</i>	ঘাস.
Grasshopper, <i>n.</i>	ફાફે <i>pháphe.</i>	টিড়ু.
Grave, <i>n.</i>	મર્ઘટ <i>marghaṭ.</i>	সমাধি.
Graze, <i>v. t.</i>	મેહતાના <i>mehtáná.</i>	চরানা.
Grind, <i>v.</i>	નોર્રાના <i>norráná.</i>	পীসনা.
Groan, <i>v.</i>	કહલી કીઓચાના <i>kahlí</i> <i>kiáná.</i>	কহরনা.

English.	Gondi.	Hindi.
Grow (of plants), <i>v.</i>	पिरीना <i>piríná</i> , बोर-साना <i>borsáná</i> .	उगना.
Guest, <i>n.</i>	वर्जाल <i>wartál</i> .	पाहुन.
Hail, <i>n.</i>	ओरा <i>orá</i> .	ओला.
Hair, <i>n.</i>	चुट्टिंग <i>chuṭṭing</i> .	बाल.
Hand, <i>n.</i>	कै <i>kái</i> .	हाथ.
Hang, <i>v. i.</i>	उरमे मायाना <i>urme</i> <i>máyáná</i> .	लटकना.
—— <i>v. t.</i>	कोंचे कीआना <i>kon-</i> <i>che</i> <i>kiáná</i> .	लटकाना.
Hare, <i>n.</i>	मोलोल <i>molol</i> .	खर्गोश.
Harvest, <i>n.</i> [n.]	कोईआना <i>koiáná</i> .	लवने का काल.
Hatching (hen),	काड़ा <i>kárá</i> .	सेवती हुई मुर्गी.
He, <i>pron.</i>	ओर <i>or</i> .	वह.
Head, <i>n.</i>	तला <i>talá</i> .	सिर.
Heap, <i>n.</i>	रास <i>rás</i> , रासी <i>rásí</i> .	देर.
—— <i>v.</i>	सूर कीआना <i>súr</i> <i>kiáná</i> .	देर करना.
Hear, <i>v.</i>	केंजाना <i>kenjáná</i> .	सुनना.
Heat (sun's), <i>n.</i>	अदी <i>adí</i> .	घाम, धूप.
Heat, <i>v.</i>	कासाना <i>kásáná</i> , कासहताना <i>kásah-táná</i> .	गरम करना, तपाना.
Heaven, <i>n.</i>	बैकुण्ठ <i>báikunṭ</i> , जामू दीप <i>jámú</i> <i>díp</i> .	परलोक, बैकुण्ठ.

English.	Gondi.	Hindi.
Heavy, <i>adj.</i>	पोहटा <i>pohṭá.</i>	भारी.
Heel, <i>n.</i>	डांका <i>dáṅká.</i>	इड़ी.
Heifer, <i>n.</i>	पड़ा <i>paddá.</i>	बछिया.
Hell, <i>n.</i>	नरक <i>narak.</i>	पाताल.
Hence, <i>adv.</i>	इग्गाटाल <i>iggátál,</i> इग्गाहड़ा <i>iggáha-</i>	यहाँ से.
Herdsman, <i>n.</i>	कोपाल <i>kopál.</i> [rá.	अहीर.
Here, <i>adv.</i>	इग्गा <i>iggá.</i>	यहाँ.
Hide, <i>v.i.</i>	मक्काना <i>makkáná.</i>	छिप जाना.
— <i>v.t.</i>	मक्सहताना <i>maksah-</i> táná.	छिपाना.
High, <i>adj.</i>	लस्तो <i>lambo,</i> वही <i>lambo,</i>	ऊंचा.
Hill, <i>n.</i>	कुड़ <i>kuru.</i> [baddí.	टीला.
Him, <i>pron.</i>	ओनै <i>on.</i>	उसको.
Hindi, <i>n.</i>	कोष <i>kosh.</i>	हिन्दी भाषा.
Hindu man, <i>n.</i>	कोषुर <i>koshur.</i>	हिन्दू पुरुष.
— woman, <i>n.</i>	कोषतार <i>koshtár.</i>	हिन्दू स्त्री.
Hireling, <i>n.</i>	कबाड़ेक <i>kabárek.</i>	ठिकहा.
Hither, <i>adv.</i>	हिक्के <i>hikke.</i>	इधर.
Hole, <i>n.</i>	छड़का <i>chharká,</i> दसना <i>dasná.</i>	छेद.
Hone, <i>n.</i>	मसान <i>masán.</i>	सान.
Honey, <i>n.</i>	कानल <i>kánal.</i>	मधु.
Horn, <i>n.</i>	कोर <i>kor.</i>	सिंग.
Horse, <i>n.</i>	कोड़ा <i>korá.</i>	घोड़ा.
Hot, <i>adj.</i>	कास्ताल <i>kástál.</i>	गरम, तम.

English.	Gondi.	Hindi.
House, <i>n.</i>	रोन <i>ron.</i>	घर.
How? <i>adv.</i>	बहबा <i>bahbá.</i>	कैसा.
How many? <i>adv.</i>	बचाले <i>bachále.</i>	कितने.
Hunger, <i>n.</i>	करु <i>karú.</i>	भूख.
Husband, <i>n.</i>	मोइदो <i>moido.</i>	पति.
—'s brother, <i>n.</i>	सीरन्दू <i>sírandú.</i>	पति का भाई.
Hut, <i>n.</i>	झाला <i>jhálá.</i>	झोपड़ी.
I, <i>pron.</i>	नन्ना <i>nanná.</i>	मैं.
Illness, <i>n.</i>	बिजारी <i>bijári.</i>	बीमारी.
In, <i>prep.</i>	-टे -te, -ते -te.	में.
Insect, <i>n.</i>	पुड़ी <i>puri.</i>	कीड़ा.
Insert, <i>v.</i>	कोंचेकी सीञ्चाना <i>konchekí siáná.</i>	डाल देना.
Inside, <i>prep.</i>	रोपा <i>ropá.</i> [ná.]	भीतर.
Instruct, <i>v.</i>	करहताना <i>karahtá-</i>	सिखाना.
Intrude, <i>v.</i>	नंगाना <i>neñgáná.</i>	घुस जाना.
Iron, <i>n.</i>	कच्ची <i>kachchí.</i>	लोहा.
It, <i>pron.</i>	अद <i>ad.</i>	यह, वह.
Itch, <i>n.</i>	खस <i>khas.</i>	खुजली, खाज.
Jackal, <i>n.</i>	कोल्हयाल <i>kolhayál.</i>	सियाल, लड़ैया.
Jar (earthen), <i>n.</i>	कुरवी <i>kurví.</i>	घड़ा.
Jester, <i>n.</i>	करबाल <i>karbál.</i>	ठठोल.
Jugnu, <i>n.</i>	कोइतार <i>koitár.</i>	जुगनू.

English.	Gondi.	Hindi.
Junhári, <i>n.</i>	ज्वार्के <i>jwárk.</i>	जुनहारी.
Kacharia (<i>Hedy-</i> <i>chium spica-</i> <i>tum</i>), <i>n.</i>	बोदेला <i>bodelá.</i>	कचरी.
Khalí, <i>n.</i>	पाकी <i>pákí</i> , ढेप <i>dhep.</i>	खली.
Khamer tree (<i>Gmelina ar-</i> <i>borea</i>).	खुर्सी <i>khursí.</i>	खमेर, खुमहेर.
Khichaři, (<i>Zizy-</i> <i>phus jujuba</i>),	लपसा <i>lapsá.</i>	खिचड़ी.
Kill, <i>v.</i>	[<i>n.</i>] जोहकाना <i>johkáná,</i> जीआना <i>jiáná.</i>	मारडालना, मारना.
Kiss, <i>v.</i>	नोँडाना <i>noñdáná.</i>	चूमना.
Knead, <i>v.</i>	पिस्काना <i>piskáná.</i>	सानना.
Knee, <i>n.</i>	मुरटोला <i>murṭolá.</i>	घुटटा.
Kneecap, <i>n.</i>	टवड़ी <i>tawarí.</i>	घुटने की चक्की.
Know, <i>v.</i>	पुन्दाना <i>pundáná.</i>	जानना.
Kodo-grain (<i>Paspalum</i> <i>Kora</i>), <i>n.</i>	कुहां <i>kuddáñ.</i>	कोदों.
Kush-grass, <i>n.</i>	घानाड़ी <i>ghánáří.</i>	कूश घास.
Kutki-grain (<i>Panicum</i> <i>miliare</i>), <i>n.</i>	कोहला <i>kohalá.</i>	कुठकी.

English.	Gondi.	Hindi.
Laugh, <i>v.</i>	कंचाना <i>kañwáná.</i>	हसना.
Lazy, <i>adj.</i>	कुढ़ियाल <i>kurhiyál.</i>	आलसी.
Lead, <i>v.</i>	मुन्ने ताकीना <i>munne</i>	आगे चलना.
Leaf, <i>n.</i>	आकी <i>ákí.</i> [tákíná.]	पत्ता.
Leak, <i>v.</i>	वडाना <i>waráná.</i>	चूना.
Leap, <i>v.</i>	डहकाना <i>dahkáná.</i>	कूदना.
Learn, <i>v.</i>	कर्रिताना <i>karritáná.</i>	सीखना.
Leather, <i>n.</i>	तोल <i>tol.</i>	चमड़ा.
Leg, <i>n.</i>	पोटरी <i>poṭari.</i>	ठांग, गोड़.
Lentil, <i>n.</i>	दारी <i>dári.</i>	दाल.
Leopard, <i>n.</i>	चीताल <i>chítál.</i>	चीता.
Liar, <i>n.</i>	लबड़ाल <i>labrál.</i>	लबाड़, झूठा.
Lick, <i>v.</i>	नाकीना <i>nákíná.</i>	चाटना.
Lid, <i>n.</i>	मुच्छे <i>muchchhe.</i>	ढकना.
Lie down (of animals), <i>v.</i>	पटीना <i>paṭīná.</i>	लेटना (पशुओं के विषय में).
Light, <i>n.</i>	वेढ़ची <i>werchi.</i>	ज्योति.
Light, <i>adj.</i> [<i>v.</i>]	अखड़ो <i>akharo.</i>	हल्का.
Lighten (flash),	मिरसालना <i>mirsálná.</i>	चमकना.
Lightning, <i>n.</i>	गाज <i>gáj.</i>	बिजली.
Like, <i>prep.</i>	घाईं <i>ghaiṇ.</i>	समान, नाई.
Lip, <i>n.</i>	सिलची <i>silwi.</i>	ओंठ.
Little, <i>adj.</i>	छुडोर <i>chhudor.</i>	छोटा.
— <i>a.</i>	अमुहच <i>amuhach.</i>	योड़ा सा.
Live, <i>v.</i>	पिस्साना <i>pissáná.</i>	जीना.
Liver, <i>n.</i>	तड़ाकी <i>tarákí.</i>	कलेजा.

English.	Gondi.	Hindi.
Lizard, <i>n.</i>	उर्हुम <i>urrum.</i>	झिपकली.
— (large), <i>n.</i>	डोङ्के <i>dokke.</i>	गिरगिट.
Log (of wood), <i>n.</i>	दूँडा <i>dúnrá.</i> [ni.]	लकड़.
Loins, <i>n.</i>	नन <i>nan,</i> नन्ही <i>nan-</i>	कमर, कटि.
Loose (cattle), <i>v.</i>	तासाना <i>tásáná.</i>	लूटा देना.
Loosed (to be), <i>v.</i>	रेंगीना <i>rengíná.</i>	चूटना.
Lose (the way) <i>v.</i>	बहके मायाना <i>bahke</i> máyáná.	भटक जाना, भूलना.
Lota (a brass vessel), <i>n.</i>	चरु <i>charú.</i>	लोटा.
Louse, <i>n.</i>	बोत्ता <i>bottá.</i> [parķí.	जूं.
—'s eggs, <i>n.</i>	सीर्के <i>sirk,</i> पड़की <i>lókh.</i>	
Lungs, <i>n.</i>	पिपसा <i>pipsá,</i> पिस्ता <i>pistá.</i>	फेफड़े.
Mad, <i>adj.</i>	बैहाल <i>báihál.</i>	बावला.
Mahulain creep- er (<i>Bauhinia</i> <i>Vahlii</i>), <i>n.</i>	पाउर <i>páur.</i>	महुलाइन.
Mahua tree (<i>Bas- sia latifolia</i>), <i>n.</i>	इडू <i>irú.</i>	महुआ.
Maina bird (<i>Gra- cula religiosa</i>) <i>n.</i>	सालो <i>sálo.</i>	मैना.
Maize, <i>n.</i>	जन्ना <i>janná.</i>	भुट्टा.
Man, <i>n.</i>	मान्वाल <i>mánwál,</i> माड़साल <i>mársál.</i>	मनुष्य.

English.	Gondi.	Hindi.
Mangoe tree (<i>Mangifera Indica</i>), n.	मरका marká.	आम.
Mankind, n.	माड़सालोर mársálor.	मनुष्यनाति.
Manure, n.	खसरी kharsí.	खाद.
Many adj. As many as	वज्जे walle. बच्चो bachcho.	बहुत. जितने.
Market, n.	हाटम háṭum.	बाज़ार, हाट.
Marriage, n. [n.	मड़मीं marmín.	विवाह.
Masúr (<i>cicerlens</i>)	मसूर्की masúrk.	मसूर की दाल.
Mat, n.	कत्ती kattí.	चटाई.
Meal, early morning.	बसिया basiyá.	तड़के का भोजन.
— ten o'clock.	जावा jáwá.	दस बजे का भोजन.
— three o'clock.	मढ़या maráiyá.	तीन बजे का भोजन.
— evening.	बियारी biyári.	साँझ का भोजन.
Mean, adj.	जतार útár.	नीच.
Meat, n.	संवी sanví.	मांस.
Medicine, n.	मत mat. [táná.]	दवा, औषध.
Meet, v.	पुरसहताना pursah-	मिल जाना.
Melt, v.	घुरे मायाना ghure máyáná, कड़ी- ताना karítáná.	गल जाना.
Mend, v.	साजी कीचाना sájí kiáná.	संवारना, सुधारना.
Mid-day, n.	धूपर dhúpar.	दो पहर.

English.	Gondi.	Hindi.
Milk, <i>n.</i>	पाल <i>pál.</i>	दूध.
— <i>v.</i>	पीराना <i>pírána.</i>	दुहना.
Mill (hand), <i>n.</i>	जत्ता <i>jattá.</i>	चक्री.
Mist, <i>n.</i>	कूहरा <i>kúhará.</i>	कुहासा.
Mix, <i>v.</i>	खोई कीआना <i>khoíi</i>	मिलाना.
Moan, <i>n.</i>	धाँई <i>dháñi.</i> [kíáná.]	बिलाप, हाहाकार.
Moon, <i>n.</i>	चन्दमाल <i>chandar-</i> <i>mál,</i> नलेंज <i>nalenj</i>	चन्द्रमा, चान्द.
More, <i>adv.</i>	उडे <i>ure.</i>	और, अधिक.
Morning, <i>n.</i>	बुनसारी <i>bunsári,</i> सकारी <i>sakári.</i>	बिहान, प्रातहकाल.
Morrow, <i>n.</i>	नर्कईं <i>narkaín.</i>	कल.
Mortar, <i>n.</i>	सहकी <i>sahkí.</i>	उखली.
Moss, <i>n.</i>	बुच्छी <i>buchchhí.</i>	काई.
Mother, <i>n.</i>	दाई <i>dái,</i> अवहरी <i>awhari.</i>	माता, मा.
— -in-law, <i>n.</i>	पोयार <i>poyár.</i>	सास.
Mountain, <i>n.</i>	मट्टा <i>maṭṭá.</i>	पहाड़.
Mouse, <i>n.</i>	अल्ली <i>allí.</i>	चूहा.
Mouth, <i>n.</i>	टुडी <i>tuḍí.</i>	मुँह.
Much, <i>adj., adv.</i>	नक्का <i>nakká.</i>	बहुत, बहुतसा.
As much as	बच्चोर <i>bachchor.</i>	जितना.
Mud, <i>n.</i>	चिकला <i>chiklá.</i>	कीचड़.
Mundi grain (<i>Sphaeranthus Indicus</i>), <i>n.</i>	कैमा <i>káimá.</i>	मुण्डी.

English.	Gondi.	Hindi.
Musk-rat, <i>n.</i>	छूचो <i>chhúcho.</i>	छूचून्दर.
Must, <i>v.</i>	चाही <i>cháhí.</i>	चाहिये.
Mustard.	सरसवा <i>sarsawá.</i>	सरसों.
My, <i>pron.</i>	नावोर <i>náwor</i> , नावा <i>náwá.</i>	मेरा, मेरी.
Nail (finger), <i>n.</i>	तिरींज <i>tirínj.</i>	नख.
Naked (to be), <i>v.</i>	कुराके मायाना <i>kurá-</i> <i>ke máyáná.</i>	नंगा होना.
Name, <i>n.</i>	पड़ोल <i>parol.</i>	नाम.
—— <i>v.</i>	पड़ोल वीसाना <i>parol</i> <i>wísáná.</i>	नाम लगाना.
Navel, <i>n.</i>	गुदि <i>gudi.</i> [muṭis.]	नाभी.
Near, <i>prep., adv.</i>	कर्हम <i>karrum</i> , मुटिस <i>muṭis.</i>	निकट, पास.
Neck, <i>n.</i>	घोंगा <i>ghoṅgá</i> , वरेर <i>warer.</i>	गर्दन, गला.
— (nape of), <i>n.</i>	गिछरी <i>gichhari.</i>	गुह्री.
Necklace (men's), <i>n.</i>	दुम्मे <i>dumme.</i>	माला पुरुषोंका.
— (women's), <i>n.</i>	पोती <i>potí.</i>	माला स्त्रीयोंका.
Nephew, <i>n.</i>	सन्नीमरी <i>sannímarí.</i>	भतीजा, भांका.
Nerve, <i>n.</i>	चीरा <i>chirá.</i>	नाड़ी, सिरा.
Nest, <i>n.</i>	गोदा <i>godá.</i> [hille.]	घोंसला.
Never, <i>adj.</i>	बप्पुरे हिल्ले <i>bappure</i>	कभी नहीं.
New, <i>adj.</i>	नमतल <i>namtal</i> , पूनल <i>púnal.</i>	नया.
Night, <i>n.</i>	नर्का <i>narká.</i>	रात.

English.	Gondi.	Hindi.
No, <i>adv.</i>	हिन्हे hille, मिन्हे min- ne. [kíáná.]	नहीं, मत. [ना.]
Nod, <i>v.</i>	नवे कोङ्गाना nawe	सिर झुकाना, नवा-
Noise, <i>n.</i>	लेंग leng.	शब्द.
None, <i>adj.</i>	बहे हिन्हे badde hille.	कोई नहीं.
Nose, <i>n.</i>	मस्तोर massor.	नाक.
— (bridge of) <i>n.</i>	नखदण्डी nakhdandi	
Now, <i>adv.</i>	इंगा ingá, इन्देके in-deke, इसारी is-ári. [hille.]	अब, अभी.
Nowhere, <i>adv.</i>	बगगने हिन्हे baggane	कहीं नहीं.
Number, <i>v.</i>	काहताना káhtáná.	गिनना.
Offspring, <i>n.</i>	छौवा पूटां chhouwá	लड़केवाले.
Oil, <i>n.</i>	नी ní. [púṭán.]	तेल.
— vessel, <i>n.</i>	दुड़वा durawá.	बोर.
Old, <i>adj.</i>	जुन्नाल junnál.	पुराना.
On, <i>prep.</i>	परों parro.	पर.
One, (number)	उन्दी undí. [gonḍlí.]	एक.
Onion, <i>n.</i>	उल्ली ullí, गोँड़ली	पियाज.
Open, <i>adj.</i>	उगड़े मातल ugare	खुला हुआ.
Or, <i>conj.</i>	धों dhoṇ. [mátal.]	या, वा.
Order, <i>v.</i>	कच्ची सीआना kachchí siáná. [máwá.]	आज्ञा देना.
Our, <i>pron.</i>	मावोर máwor, मावा	हमारा, हमारी.
Oven, <i>n.</i>	सदोली sadoli.	चूल्हा.

English.	Gondi.	Hindi.
Owl, <i>n.</i>	फूसरा <i>phúsará.</i>	उङ्गू.
Pagri, <i>n.</i>	फेटा <i>pheṭá.</i>	पगड़ी.
Pair, <i>n.</i>	रण्डे <i>rande,</i> रण्डे <i>जोड़े,</i> दोनों. [<i>n.</i> <i>rante.</i>	
Pankha (caste),	गांड़ाल <i>gáñrál.</i>	पंखा जाति.
Parched grain, <i>n.</i>	फूटांग <i>phuṭáng.</i>	भूंजा हुआ अनाज.
Pardhan (caste),	पानाल <i>pánál.</i>	परधान.
Parrot, <i>n.</i>	[<i>n.</i> सिझी <i>siṣí,</i> माटे <i>máṭe.</i>	सूचा, तोता.
Part, <i>n.</i>	तूस <i>tús.</i>	भाग, टुकड़ा.
Partridge, <i>n.</i>	ककरांझ <i>kakráñj.</i>	तीतर.
Pass out, <i>v.</i>	पपीताना <i>papítáná.</i>	निकल जाना.
Patch, <i>n.</i>	थिगड़ा <i>thigrá.</i>	कपड़े का टुकड़ा.
Path, <i>n.</i>	सरी <i>sari.</i>	रास्ता, मार्ग.
Pea, <i>n.</i>	बुटरा <i>buṭará.</i>	मटर.
Peacock, <i>n.</i>	मल <i>mal.</i>	मोर.
Penjh (cooked food), <i>n.</i>	जावा <i>jáwá.</i>	पेंझ.
Perhaps, <i>adv.</i>	बसेकने <i>basekne.</i>	कदाचित.
Perspiration, <i>n.</i>	ईपुर <i>ípur.</i>	पसीना.
Pestle, <i>n.</i>	उस्काल <i>uskál.</i>	मूसल.
Pig, <i>n.</i>	पही <i>paddí.</i>	सूअर.
— (devoted to Narayan Deo), <i>n.</i>	लाडो <i>láro.</i>	जो नरायन को चढ़ाया जाएगा.

English.	Gondi.	Hindi.
Pig (devoted to the sun), <i>n.</i>	सुरजाल surjál.	जो सूरज को चढ़ाया जाएगा.
Pigeon, <i>n.</i>	पारेवा párewá, हरला harlá.	कबूतर, हारिल.
Pillar, <i>n.</i>	सरा sará.	खंभा.
Pipal tree (<i>Ficus religiosa</i>), <i>n.</i>	आलौ álí.	पीपल.
Pipe (for smoking), <i>n.</i>	चिलम chilam.	चिलम.
Pit, <i>n.</i> [ing], <i>n.</i>	कुदरा kudrá.	कुंड, गढ़ा.
Pitcher, <i>n.</i>	सोरा sorá.	घड़ा.
— red (for water), <i>n.</i>	मज्जा mallá.	लाल घड़ा.
— black (for cooking), <i>n.</i>	कुड़वी kurwi.	काला घड़ा.
Place, <i>v.</i>	इर्रीना irráná.	रखना.
Plate, <i>n.</i> [n.]	धनिया dhaniyá.	घार्ती.
— of leaves,	कूनी kúní.	पत्तों का पात्र.
— of leaves, (small), <i>n.</i>	डुप्पा duppá.	पत्तों का छोटा पात्र.
Play, <i>v.</i>	कर्साना karsáná.	खेलना.
Plough, <i>v.</i>	उड़ाना uráná.	जोतना.
— <i>n.</i>	नांगेल nángel.	हल.
Pod, <i>n.</i>	सेंगा sengá.	छीमी.
Poison, <i>n.</i>	माहुर máhur.	विष, माहुर.
Pork, <i>n.</i>	पही ता संवी paddí tá sañwi.	सूअर का मांस.

English.	Gondi.	Hindi.
Pound, <i>v.</i>	उस्साना <i>ussáná.</i>	कूटना, पीसना.
Pour, <i>v.</i>	कोहरे कीच्चाना <i>kohare kiáná.</i> [siáná.]	बहाना.
— out, <i>v.</i>	तोरसी सीच्चाना <i>torsi</i>	उडेलना.
Powerful, <i>adj.</i>	साबुर <i>sábur.</i>	प्रबल, बली.
Preach, <i>v.</i>	वहताना <i>wahtáná,</i> केंचहताना <i>ken-</i> <i>chahtáná.</i>	बताना, सुनाना.
Press, <i>v.</i>	अदमाना <i>admáná.</i>	दबाना.
Pull, <i>v.</i>	वीस्काना <i>wískáná.</i>	खेंचना.
Put, <i>v.</i>	दोस्साना <i>dossáná.</i>	धरना.
— out, <i>v.</i>	ठंडाना <i>thanqráná.</i>	निकालना.
Putrid, <i>adj.</i>	सौवताल <i>souwtál.</i>	सड़ा.
Quail, <i>n.</i>	जती <i>úti.</i>	बटेर.
Quarrel, <i>v.</i>	तरेहताना <i>tarehtáná.</i>	लड़ना.
Quickly, <i>adv.</i>	जपने <i>japne,</i> निची निची <i>nichí nichí.</i>	जलदी.
Rag, <i>n.</i>	पड़या <i>paryá.</i>	चिपड़ा.
Rain, <i>n.</i>	पिर <i>pirr.</i>	मेंह.
Rainbow, <i>n.</i>	गोरा <i>gorá.</i>	रामधनुष.
Raw, <i>adj.</i>	पाहनाल <i>páhnál.</i>	कच्चा.
Razor, <i>n.</i>	मजिच्चा <i>majiá.</i>	उस्तुरा, छूरा.
Reach, <i>v.</i>	अच्चाना <i>awwáná.</i>	पहुंचना.
Reap, <i>v.</i>	कुय्याना <i>kuyyáná.</i>	लवना, काठना.
Receive, <i>v.</i>	येताना <i>yetáná.</i>	लेना.

English.	Gondi.	Hindi.
Reed-pen, <i>n.</i>	मरिच्चा mariá. [ná.]	भरू.
Rend, <i>v.</i>	सर्हताना sarrahtá-	फाड़ना.
Rent, <i>p. part.</i>	सर्ते sart. [ná.]	फाड़ा हुआ.
Rescue, <i>v.</i>	पिसेहताना pisehtá-	बचाना. [लेना.]
Rest, <i>v.</i>	रोमीना romíná.	सुस्थाना,
Return, <i>v.</i>	मज्जाना malláná.	लौटना.
Reveal, <i>v.</i>	हूड़सहताना húrsah-	दिखाना.
Rice (in field), <i>n.</i>	वंजी wanjí. [táná.]	धान.
— (in grain), <i>n.</i>	परईक paraík.	चावल.
— (broken in grinding), <i>n.</i>	नूका nuká.	कन्की.
— (cooked), <i>n.</i>	गाटो gáto.	भात.
Rick, <i>n.</i>	पकी pakí, पुंजापुन्जा	गंजी.
Ring, <i>n.</i>	मुहा muddá.	अङ्गूठी.
Ripe, <i>adj.</i>	पंडतल panṛtal.	पक्का.
— (to be), <i>v.</i>	पण्डीना pandíná.	पक जाना.
Roast, <i>v.</i>	बुर्साना bursáná.	भूनना.
Root, <i>n.</i>	सीड़ sír.	जड़.
— (up), <i>v.</i>	तहक सीञ्चताना ta- hak siatáná.	उखाड़ना.
— (used in the worship of Bará Deo), <i>n.</i>	नन्द माटी nand máti.	एक तरह का खान्दा.
Rope (with which cattle are tied), <i>n.</i>	दामनी dámni.	गिरईया.

English.	Gondi.	Hindi.
Rot, <i>v. i.</i>	कड़ीताना <i>karítáná.</i>	सड़ना.
— (cause to), <i>v. t.</i>	कड़ो सीञ्चताना <i>karí siatáná.</i>	सड़ाना.
Rough ground, <i>n.</i>	दलहक टिकड़ा <i>dal-hak tikrá.</i>	ऊंची नीची भूमि.
Rub, <i>v.</i>	सोकाना <i>sokáná,</i> मरेहताना <i>mareh-táná.</i>	मलना.
Rubbish, <i>n.</i>	विच्चार <i>wiár.</i>	कचरा, कूड़ा.
Run, <i>v.</i>	विताना <i>witáná.</i>	दौड़ना.
— (away), <i>v.</i>	डैयाना <i>dáiyáná,</i> सो- डिताना <i>soritáná.</i>	भागना.
Sacrifice, <i>v.</i>	तरहताना <i>tarahtá-ná,</i> बधे कीञ्चाना <i>badhe kiáná.</i>	चढ़ाना, वध करना.
Saddle, <i>n.</i>	खोगुर <i>khogúr.</i>	खोगोर.
Saj tree (<i>Terminalia tomentosa</i>), <i>n.</i>	मरु <i>marú.</i>	साज.
Sand, <i>n.</i>	बालू <i>bárú.</i>	बालू.
Sand-fly, <i>n.</i>	नुज्जे <i>nulle.</i>	भुनगा, मच्छड़.
Say, <i>v.</i>	इन्दाना <i>indáná,</i> वन्कीना <i>wankíná,</i> कत्ताना <i>kattáná.</i>	कहना, बोलना.
Schism, <i>n.</i>	ओर्तालू <i>ortál.</i>	फूटा हुआ.
Scorpion, <i>n.</i>	मिच्छो <i>michchho.</i>	चिढ़.

English.	Gondi.	Hindi.
Scratch, <i>v.</i> [v.]	ताढ़कीना tárkíná.	खरोटना, नोचना.
— (violently),	कूचीना kúchíná.	बल से खरोटना.
Search for, <i>v.</i>	मिरहकाना mirah-káná.	ढूँढ़ना.
See, <i>v.</i>	हूँडाना húráná, ना-इना náríná.	देखना.
Seed, <i>n.</i>	विज्ञा wíjjá. [táná.]	बीज.
Seize, <i>v.</i>	बैसी तताना báisi ta-	पकड़ लेना.
Self (in 2nd & 3rd pers.), <i>pro.</i>	तन्वा tanná, तन्वा tanwá.	अपना.
Sell, <i>v.</i>	ममीताना mamítáná.	बेचना.
Send, <i>v.</i>	रोहताना rohtáná.	भेजना.
Set, <i>v.</i>	ईराना irráná.	रखना, धरना.
— (of sun), <i>v.</i>	मुरीताना murítáná.	झूबना.
Seven (number)	येइंग yerúng.	सात.
Sew, <i>v.</i>	वल्हचाना walcháná.	सीनः.
Shade, <i>n.</i>	धर्मी dharmí, अडाम छाया, झाड़. adám.	[दबाना.]
Shampoo, <i>v.</i>	गोसली कीञ्चाना gos-tús. [alí kiáná.]	चंगोंको हाथ से तूस.
Share, <i>n.</i>	मस्सीताना massítáná	चंश, बांट.
Sharpen, <i>v.</i>	चोखा करना.	चोखा करना.
She, <i>pron.</i>	अद ad.	वह (स्त्रीलिंग).
Sheep, <i>n.</i>	गडार garár.	भेड़ी.
Shelter, <i>n.</i>	सोन्दी sondí.	आड़.
Shoe, <i>n.</i>	सरपो sarpo.	जूता, जृती.
— to put on, <i>v.</i>	कर्राना karráná.	जूती लगाना.

English.	Gondi.	Hindi.
Short (of stature), adj.	बुटराल <i>buṭrál</i> .	नाटा.
Shoulder, n.	सट्टा <i>saṭṭá</i> . [ná.]	कान्धा.
Shut down, v.	मुड़िहताना <i>murihtá-</i>	ढांपना.
Sickle, n.	सटाड़ <i>satáṛ</i> .	हंसुचा.
Side, n.	पट्टी <i>paṭṭí</i> .	ओर, तरफ.
Silence ! inter.	कम्मेके <i>kammeke</i> .	चुप.
Simple, adj.	भोरो <i>bhoro</i> .	भोला, भोरा.
Sing, v.	वाराना <i>wáráná</i> .	गाना.
Sink, v.	मुरंगाना <i>muraṅgáná</i>	इूना.
Sister, n.	दीदी <i>dídí</i> .	बहिन, सखी.
— (younger), n.	सेलार <i>selár</i> .	छोटी बहिन.
— (elder), n.	तक्का <i>takká</i> .	बड़ी बहिन.
Sit, v.	उदीना <i>udíná</i> . [táná.]	बैठना.
— (cause to), v.	उच्चहताना <i>uchchah-</i>	बैठाना.
Six (number)	सारुंग <i>sárúṅg</i> .	छः.
Skin, n.	तोल <i>tol</i> .	चमड़ा.
Slay, v.	जोहकाना <i>johkáná</i> .	मार डालना.
Sleep, n.	कुर्की <i>kurkí</i> .	नीन्द.
— v.	सुंजीना <i>sunjíná</i> , नर्मीना <i>narmíná</i> .	सोना.
— heavily, v.	कुर्कीना <i>kurkíná</i> .	ऊँघना.
Slip, v.	घसरी मायाना <i>ghasrī</i> मायाना <i>máyáná</i> .	खिसकना.
Small, adj.	चुडोर <i>chhudor</i> .	छोटा.
Smell, v. i.	दैंगाना <i>dáingáná</i> .	बास देना.

English.	Gondi.	Hindi.
Smell, <i>v. t.</i>	मस्काना <i>maskáná.</i>	संघना.
Smoke, <i>n.</i>	कुस्सो <i>kusso.</i>	धूचां.
Snake, <i>n.</i>	तरास <i>tarás.</i>	सांप.
Snatch, <i>v.</i>	जमचाना <i>úmcháná.</i>	पकड़ना.
Sneeze, <i>n.</i>	सगुन <i>sagun.</i>	छोंक.
Snore, <i>v.</i>	मुरीताना <i>murítáná.</i>	युरोना.
So, <i>adv.</i>	ईहुन <i>ihun,</i> आहुन <i>áhun.</i> [ichchor.	यूँ त्यो.
— much.	अच्चोर <i>achchor,</i> इच्चोर	उतना, इतना.
Soak, <i>v.</i>	नाहताना <i>náhtáná.</i>	भिगाना.
Soft, <i>adj.</i>	कोपे <i>kope.</i>	कोमल, चिकना.
Sole (of the foot)	तरूपांव <i>tarúpáñw.</i>	तलुआ.
Somebody, <i>pron.</i>	बोरे <i>bore.</i>	कोई.
Son, <i>n.</i>	मर्री <i>marrí.</i>	बेटा.
— -in-law, <i>n.</i>	सन्ने <i>sanne.</i>	भर्ता, दामाद.
— on probation.	लम्जना <i>lamjaná.</i>	जो दमाद होने की आशामें ठहल
—'s wife, <i>n.</i>	कोरियार <i>koriyár.</i>	बहू. [करता है.
Song, <i>n.</i>	पाटा <i>páṭá.</i>	गीत.
Sour, <i>adj.</i>	कईताल <i>kaítál.</i>	कड़आ, खट्टा.
Sow, <i>v.</i> [v.	वीताना <i>wítáná.</i>	बोना.
Space (to have)	पोड्डाना <i>poddáná.</i>	समाना.
Spark, <i>n.</i>	बिराम <i>birám.</i>	चिंगारी.
Speak, <i>v.</i>	वन्कीना <i>wankíná.</i>	बोलना.
Spew, <i>v.</i>	कोक्कीना <i>kokkíná.</i> उचरे कीञ्चाना <i>uchre kiáná</i>	छांट करना.

English.	Gondi.	Hindi.
Spill, <i>v.</i>	पॉंगीताना <i>poŋgítáná</i>	बहाना.
Spit, <i>v.</i>	तुखाना <i>tukháná</i> .	थूकना.
Spittle, <i>n.</i>	उच्चूल <i>uchchúl</i> .	थूक.
Split, <i>v. i.</i>	पैयाना <i>páiyáná</i> .	चिर जाना.
— <i>v. t.</i>	पैहताना <i>páihatáná</i> .	चीरना.
Spoon, <i>n.</i>	सुकुर <i>sukur</i> .	डवर, दखी.
Spread, <i>v.</i>	तासीं सीञ्चाना <i>társi síáná</i> , ओरसह- ताना <i>orsahtáná</i> .	विछाना, फैलाना.
— out grain, <i>v.</i>	रीकाना <i>rikáná</i> .	अनाज फैलाना.
Squirrel, <i>n.</i>	चिडराल <i>chidrál</i> .	गिलहरी.
Stand, <i>v.</i>	निताना <i>nitáná</i> .	खड़ा होना.
— (make to) <i>v.</i>	निलहताना <i>nilahtá-ná</i> .	खड़ा करना.
Star, <i>n.</i>	जुनियां <i>juniyán</i> , सुकुम <i>sukum</i> .	तारे.
Steal, <i>v.</i>	कल्लीना <i>kallíná</i> .	चुराना.
Stem, <i>n.</i>	वुदूम <i>wudúm</i> .	डंठा, बोट.
Stick, <i>n.</i>	वडिया <i>wariyá</i> .	छड़ी.
— <i>v. i.</i>	जिर्केसाना <i>jirksáná</i> , पचिहताना <i>pa-chihtáná</i> .	फस जाना.
Stink, <i>v.</i>	दैंगाना <i>dáiŋgáná</i> .	दुर्गंधी होना.
Stir, <i>v.</i>	दुर्साना <i>dursáná</i> .	सरकाना, मथना.
Stomach, <i>n.</i>	पीर <i>pír</i> .	घेट.
Stone, <i>n.</i>	टोंगी <i>toŋgi</i> .	पत्थर.

English.	Gondi.	Hindi.
Stones for cooking with, n.	सदोली <i>sadoli</i> .	चूल्हा.
Stool, n.	कुत्तुल <i>kuttul</i> .	पीढ़ी, माची.
Stoop, v.	मुर्साना <i>mursáná</i> .	भुकना.
Storm, n.	धूका <i>dhuká</i> , फ्रकर <i>jhakar</i> .	आन्धी.
Story, n.	वेसेरी <i>weseri</i> .	कहानी.
Straw, n.	पीड़ी <i>píri</i> .	पुआल, पैरा.
— a, n.	कोला <i>kolá</i> .	पुआल का एक लड़ाई. [तिन्का.
Strife, n.	कैजा <i>káijá</i> .	डेरा गिराना.
Strike (at tent), v.	अरहताना <i>arahtáná</i> .	
String, n.	नूल <i>núl</i> .	सूत.
Such, pron., adj.	ईताल <i>ítál</i> .	ऐसा.
Suck, v.	जतीना <i>útíná</i> .	चसना.
Suddenly, adv.	बड़साने <i>barsáne</i> .	अचानक, एका एकी.
Suffer (only used with 'hunger and thirst'), v.	अस्साना <i>assáná</i> .	लगन (प्यास या [भूख]).
Sun, n.	सूरियाल <i>súriyál</i> .	सूरज.
Sunshine, n.	अद्दी <i>addí</i> .	धूप.
Surely, adv.	मुकुर <i>mukur</i> .	निहसंदेह.
Swallow, v.	रोपाना <i>ropáná</i> .	निगलना.
Sweep, v. [adj.]	सैयाना <i>sáiyáná</i> .	फ्राड़ना.
Sweet-smelling,	माहकार <i>máhkár</i> .	सुगन्ध.
Swell, v.	तोईयाना <i>toiýáná</i> .	फूल जाना.

English.	Gondi.	Hindi.
Tail, <i>n.</i>	तोकार <i>tokár.</i>	पंछ.
Take, <i>v.</i>	येताना <i>yetáná.</i>	लेना.
— away, <i>v.</i>	वोईना <i>woíná.</i>	ले जाना.
— out, <i>v.</i>	तन्दाना <i>tandáná.</i>	निकालना.
Tall, <i>adj.</i>	ढोंगल <i>dhongal.</i>	लम्बा, ऊँचा.
Tamarind tree <i>(Tamarindus Indica), n.</i>	सित्ता <i>sittá,</i> छित्ता <i>chittá.</i>	इमली.
Tank, <i>n.</i>	बोड्डी <i>boddí.</i>	तलाव, ताल.
Taste, <i>v.</i>	वण्डीना <i>wandíná.</i>	चौखना.
Teach, <i>v.</i>	करहताना <i>karahtá-</i> <i>ná,</i> केंचहताना <i>keñchahtáná.</i>	सिखाना, सुनाना.
Teak tree(<i>Tectona grandis</i>), <i>n.</i>	टेका <i>teká.</i>	सागून.
Tear (rent), <i>n.</i>	काड़ेहक <i>kárehak.</i>	चिर.
Tear, <i>v.</i>	सर्रहताना <i>sarrahtá-</i>	चीरना, फाढ़ना.
Teat, <i>n.</i>	अडील <i>ayil.</i> [ná.]	यन.
Ten (number).	पद <i>pad.</i>	दस.
Tender, <i>adj.</i>	कनरो <i>kanaro.</i>	कोमल.
Tendu tree <i>(Diospyros Melanoxyylon)</i>	तुमरी <i>tumari.</i>	अबनूस.
That, <i>pron.</i>	अद <i>ad.</i>	वह (नपुनसक लिंग)
Thatch, <i>v.</i>	वेसाना <i>wesáná.</i>	छाना.

English.	Gondi.	Hindi.
Thatcher, <i>n.</i>	वेसे <i>wese.</i>	छानेवाला.
Thee, <i>pron.</i>	नीकुन <i>níkun.</i>	तुक्को.
Their, <i>pron.</i>	ओकिना <i>orkná.</i>	उनका.
Then, <i>adv.</i>	अस्के <i>aske.</i>	तब.
Thence.	हुन्दाल <i>hundál.</i>	वहां से.
There, <i>adv.</i>	अगगा <i>aggá.</i>	वहां.
Therefore, <i>adv.</i>	इदेन लाने <i>iden láne.</i>	इस लिये.
They, <i>pron.</i>	ओर्के <i>ork.</i>	वे. [वन.
Thicket, <i>n.</i>	पतेरा <i>paterá.</i>	गक्किन जंगल, या
Thief, <i>n.</i>	कल्ले <i>kalle,</i> कल्खाल <i>kalwál.</i>	चोर.
Thigh, <i>n.</i>	करकी <i>karkí.</i>	जांघ.
Thirst, <i>n.</i>	येक्क <i>yek.</i> [assáná.	प्पास.
— <i>v.</i>	येक्क अस्साना <i>yekk</i>	प्पासा होना.
This, <i>pron.</i>	रर <i>er,</i> इद <i>id.</i>	यह.
Thistle, <i>n.</i>	कठाइन <i>katáiin.</i>	भट्टाईया.
Thither, <i>adv.</i>	हक्के <i>hakke.</i>	उधर.
Those, <i>pron.</i>	अौ <i>ou.</i>	वे.
Thou, <i>pron.</i>	इम्मा <i>immá.</i>	तू.
Thread, <i>v.</i>	काचाना <i>kácháná.</i>	गूथना.
Three (number)	मूण्ड <i>múnd.</i>	तीन.
Thresh, <i>v.</i> [n.]	विस्सीना <i>wissíná.</i>	गाहना.
Threshing-floor	कड़ा <i>kará.</i> [ghuṭki.	खलहान.
Throat, <i>n.</i>	वरेर <i>warer,</i> घुटकी	गला.
Tile(broken), <i>n.</i>	पिङ्क <i>pirak,</i> पिङ्का	टूटा हुआ खपड़ा.
Tilli-grain(milt)	नूंग <i>núng.</i> [pinká.	तिली.

English.	Gondi.	Hindi.
Tired (to be), <i>v.</i>	दोरीना doriná.	थक जाना.
Tire another (to)	दोरसहताना dorsah-	थकाना.
To-day, <i>n.</i> [v.]	नेर ner. [táná.]	आज.
Token, <i>n.</i>	ठोंका thoñká.	सैन, चिन्ह.
Tongue, <i>n.</i>	वन्जेर wanjer.	जीभ.
Tooth, <i>n.</i>	पल pal.	दांत.
Torch, <i>n.</i>	सूर súr.	डामर.
Touch, <i>v. t.</i>	इट्टाना ittáná.	छूना.
Tread, <i>v. t.</i>	जारीना járiná.	रौंदना.
Tree, <i>n.</i>	मरा mará.	पेढ़.
Tremble, <i>v.</i>	कसंगीना kasanginá, कसंगिताना ka- san gitáná.	कांपना, थरथराना.
Tribe, <i>n.</i>	पारी pári.	गोत्त.
Trouble, <i>v.</i>	विट्टे कीआना witte	दुख देना.
Trough, <i>n.</i> [n.]	डोंगा dongá. [kiáná.]	डोंगा, डोंगो. [नल.
Tube in oil-press	पिट्ला pitlá.	तेल निचोड़ने का
Turmeric, <i>n.</i>	कमका kamká.	हल्दी.
Turn, <i>v. i.</i>	वलीताना walítáná.	घूमना.
— <i>v. t.</i>	तिरहताना tirahtáná	घुमाना.
— back, <i>v. t.</i>	मल्लहताना mallahtá-	लौटाना.
Twin, <i>n.</i>	येमाल yemál. [ná.]	यमक, यमल.
Two, <i>num.</i>	रण्ड ranḍ.	दो.
Umbrella (of leaves), <i>n.</i>	कालो kálo.	पत्तों का छाता.

English.	Gondi.	Hindi.
Umbrella (or-dinary, n.)	छानो <i>chhání</i> .	छाता.
Upon, prep.	परों <i>parroṇ</i> .	पर.
Urine, n.	नर्कुल <i>narkul</i> .	मूत, मूत्र.
Us, pron.	माकुन <i>mákun</i> .	हमको.
Vegetable, n.	कुसरी <i>kuerí</i> .	तरकारी, साग.
— (cooked), n.	चकना <i>chakná</i> .	पकी हुई तरकारी.
Vein, n.	चीरा <i>chirá</i> .	नाड़ी.
Verandah, n.	परछी <i>parchhí</i> .	परछी.
Vetch, n.	पुरपुल <i>purpul</i> .	उर्दा.
Village, n.	नार <i>nár</i> .	गांव.
Virago, n.	डोँडहरे <i>donrhare</i> .	लड़ांकी.
Voice, n.	लेंग <i>leng</i> .	शब्द.
Waist, n. [n.]	नन्ही <i>nannú</i> .	कमरी.
— cloth (men's)	गांडाल <i>gándál</i> .	धोती.
— — (women's)	आचुल <i>áchul</i> .	साड़ी.
Wait, v. [n.]	पोसाना <i>posáná</i> .	ठहरना.
Walk, v.	ताकाना <i>tákáná</i> .	चलना.
— (cause to), v.	ताकसहताना <i>táksah-</i> <i>táná</i> . [kiáná.]	चलाना.
— (slowly), v.	गोस्ली कीचाना <i>goslí</i>	धीरे चलना.
Wander, v.	तिड़िताना <i>tíritáná</i> .	घूमना.
Warm, adj. [v.]	कास्ताल <i>kástál</i> .	गरम.
— — (oneself),	आराना <i>áráná</i> .	तापना.

English.	Gondi.	Hindi.
Wash, <i>v.</i>	नुरौना <i>nurráná,</i> नुसी येना <i>nursí</i> <i>yená.</i> [tatáná.]	धोना.
— (clothes), <i>v.</i>	सुकसी तताना <i>suksí</i>	कपड़े धोके लेजाना.
Watch, <i>v. t.</i>	केपाना <i>kepáná.</i>	खाना.
Water, <i>n.</i>	येर <i>yer.</i>	पानी.
Wax (of ear), <i>n.</i>	कोरंगेड <i>koranged.</i>	कान का खूंट.
Way, <i>n.</i>	सरी <i>sari.</i>	राह, मार्ग.
We, <i>pron.</i>	मम्माट <i>mammát,</i> मम्माड <i>mammár.</i>	हम.
Weak, <i>adj.</i> [<i>v.</i>]	सीरतोर <i>sírtor.</i>	दुर्बल.
Weave together	किच्चाना <i>kichcháná.</i>	गूथके बनाना.
Web, <i>n.</i>	कुस्सो <i>kusso.</i>	जाला.
Wedding, <i>n.</i>	मड़मीं <i>marmín.</i>	विवाह.
Weep, <i>v.</i> .	अड़ाना <i>aráná.</i>	रोना.
Weevil, <i>n.</i> [<i>adj.</i>]	नूसी <i>núsi.</i>	बुन.
Well (of health),	नहना <i>nahaná.</i>	अच्छी तरह से, अच्छा
Wet, <i>adj.</i>	पाहनाल <i>páhnál.</i>	गोला.
— (to be), <i>v.</i>	नांदाना <i>náñdáná.</i>	भीगना.
What? <i>pron.</i>	बाल <i>bál.</i>	क्या.
When, <i>adv.</i>	अस्के <i>aske.</i>	जब.
When? <i>adv.</i>	बस्के <i>baske.</i>	कब.
Whence? <i>adv.</i>	बंगाहड़ा <i>baggáhará,</i> बंगाटाल <i>baggá-</i>	कहां से.
Where? <i>adv.</i>	बंगा <i>baggá.</i> [tál.	कहां.
Wherever, <i>adv.</i>	बगने <i>bagane.</i>	जहां कहर्हों.

English.	Gondi.	Hindi.
Whiskers, <i>n.</i>	कट्टे <i>katte.</i>	गाल मौँछा.
Whistle, <i>n.</i>	सीसरी <i>sisari.</i>	सीती.
White, <i>adj.</i>	पणरी <i>panrarí,</i> उजरो <i>ujaro.</i>	उजला.
Whitewash, <i>n.</i>	चुई <i>chuí.</i>	चूना.
Whither? <i>adv.</i>	बेक <i>bek,</i> बिक्के <i>bikke.</i>	किधर.
Who? <i>pron.</i>	बोर <i>bor.</i>	कौन.
Whom? <i>pron.</i>	बोन <i>bon.</i>	किसको.
Why? <i>adv.</i>	बारी <i>bári.</i>	क्यों.
Wife, <i>n.</i>	माइजू <i>máijú.</i>	पत्नी.
— 's brother,	सेरैन्दू <i>serrandú.</i>	साला.
Wild, <i>adj.</i> [n.]	खेड़ा <i>kherá.</i>	बनैला, जंगली.
Wind, <i>n.</i>	वरी <i>warí.</i>	हवा.
Winnow, <i>v.</i>	तुरेहताना <i>turehtáná.</i>	उसाना.
Wine, <i>n.</i>	दारंगा <i>dárangá,</i> कल <i>kal.</i>	मदिरा.
Wipe, <i>v.</i>	उस्माना <i>usmáná.</i>	पौँछना.
Wish, <i>v.</i>	पड़कीना <i>parkíná.</i>	चाहना.
Within, <i>prep.</i>	रोपा <i>ropá.</i>	भीतर.
Wolf, <i>n.</i>	बोधाल <i>bodhál.</i>	भेड़िया, हुङ्गार.
Woman, <i>n.</i>	आर <i>ár.</i>	स्त्री.
— who forces a man to take her to wife.	सैवारी <i>sáiwári.</i>	जो पुरुष के घर में व्याह करने को युस जाती है.
— 's female friend.	सांगो <i>sángo.</i>	सखी.

English.	Gondi.	Hindi.
Wood, <i>n.</i>	कटिया <i>kaṭiyá.</i>	लकड़ी.
World(upper), <i>n.</i>	जामू दीप <i>jámú díp.</i>	परलोक.
— (this), <i>n.</i>	सिंगार दीप <i>singár díp.</i>	इसलोक.
— (lower), <i>n.</i>	अलोप दीप <i>alop díp.</i>	पाताल.
Worm, <i>n.</i>	पुड़ी <i>puri.</i>	कीड़ा.
Worship (in, to bury eggs)	डावुर जीसहताना <i>dá- bur jísahताना.</i>	पूजा में चंडों को गाड़ देना.
Wound, <i>n.</i>	करम <i>karam.</i>	शांव.
Wrist, <i>n.</i>	मुरुआ <i>muruá.</i>	कलाई, गट्टा.
Yawn, <i>n.</i>	वही <i>wahí.</i>	जमहाई.
Years, <i>n.</i>	वरसां <i>warsán.</i>	वरसां.
Year (this), <i>n.</i>	येंड <i>yenṛ.</i>	आसाँ.
— (last), <i>n.</i>	नीरे <i>níre.</i>	उस वरस.
Yes, <i>adv.</i>	इंगे <i>inge.</i>	हाँ.
Yesterday, <i>n.</i>	निन्ने <i>ninne.</i>	कल.
You, <i>pron.</i>	इम्माट <i>immát,</i> इम्माड़ <i>immáḍ.</i>	तुम.
Young (of ani- mals), <i>n.</i>	चीवाल <i>chíwál.</i>	बच्चा.
— (man), <i>n.</i>	रप्पोड़ <i>rappor.</i>	जवान.
Your, <i>pron.</i>	मीवोर <i>míwor,</i> मीवा <i>míwá.</i>	तुम्हारा, तुम्हारी.

EXAMPLES OF SHORT GONDI SENTENCES.

बोर बारी किलीतातोर *bor bári kilitátor*. Who is calling out ? and why ?

बारां इम्मा इदेन वहता पोरीतोनी *bárán immá iden wahtá poritoní*. Are you able to explain this ?

नाकुन कूर कूसनाके इगगाहडा हन्दाले आयाल *nákun kúr kúsnaķe iggáhará handále áyál*. I must start from here at cock-crow.

केंच्छी इर्राइ *kenchhi irrár*. Listen attentively.

नर्का कुडो ते पुलियाल वाहुन किलीन्द इम्माड केंजत्तीइ धों हिज्जे *narká kuro te puliyál báhun kilínd immár kenj-tír dhoṇ hille*. How the tiger was calling out at night in the hill ! did you hear or not ?

कोपा ना नेदे वज्जे वियार पिरता ओर अहताले घोसहतानुर *kopá ná nede walle wiýár pirtá or ahtále wo-sah tánur*. In Kopá's field much rubbish has sprung up, he is going to take men to root it up.

फागू इसारी रोते हिज्जेन्दुर ओर ओन मिरहक्सोरे हत्तुर *Phágú isári rote hillendur or on mirahksore hattur*. Phagu is not now in the house, he has gone to look for him.

पोइना इग्गा सैवारी नेंगता अनि तिव्वाके कमका दोस्ता *poiná iggá sáiwári nengtá ani tinnáke kamká dostá.*

A would-be wife has made her way into the head-man's house, and after eating has thrown turmeric on him.

पेड़गाल करसनाके अरसी हन्तुर *pergál karasnáke arsi hattur.* The boy playing has fallen down.

नीकुन तब्बीता धों हिल्ले *níkun tawwítá dhoñ hille.* Can you see or not ?

चल ते येर तोरसेना *charú te yer torsená.* Pour (me) out water from the brass vessel.

धनिया तुन नुरसी नच्चुम *dhaniyá tun nursí nachchhum.*
Clean out the plate.

नव्वा वेसीले जारी कुइयाका *nanná wesile jári kuiyáká.*
I will cut grass for thatching.

विच्छोके हन किलीसी तरा *wichchhoke han kilísí tará.*
Run and call him here.

नवरियाल डावुर जीसहताले वासी मन्त्रोर *Nawariyál dábür jísahtále wásí mattor.* Nawariyál had come to bury eggs (in poojah).

ओना येटी नव्वता *oná yeñí natt'tá.* His goat has borne a young one.

निच्छी मन सांगो नव्वा सोई येक्कुन वायितोना, निलतोना *nichchhí man sángo nanná soí yetkun wayitoná, niltoná.* Wait a moment, friend, I too am coming to fill water. (*Answer*) I am waiting.

सरापी येळ्हीकुन रचा ऊम सरापी येळ्हीकुन रच्चा ऊम *sarápi yechchhíkun rachchá úsum.* Bring cow-dung and plaster the court-yard.

सवोटे छूळू नेंगता तान टंडूम *sawoṭe chhúchhú nengtá tán ṭanṛsum.* A musk-rat has got among the salt, take it out.

नावा वानाके इम्मा पोसा नावा वानाके इम्मा पोसा *náwá wánáke immá posá.*
Wait till I come.

सरपूळक करीले हन्जी मत्तोरम *sarpúhk karíle hanjí mat-toram.* We had gone to put on our shoes.

सरदे हन्नाके ओर मुलोल छौवा पन्नुर *sarde hannáke or mulol chhouwá pantur.* Going along the road he found a young hare.

टाली पाल झहतानुर *táli pál úhtánur.* He will give (you) to drink cow's milk.

जावा वैसीत उव्रेकै वायोरे जावा वैसीत उव्रेकै वायोरे *jáwá wáisit unnek wáyore.*
The *penjh* is cooked, (but) those to drink it have not come.

नावा ननतुन बाल आता नावा ननतुन बाल आता *náwá nantun bál átá.* What has happened to my loins ?

ओर कन्नुर नन्ना कोठी ओहची कहची सीतान बाहे आयो नन्ना पुन्नोन *or kattur nanná koṭhí ohchí kahchí sitán báhe áyi nanná punnon.* He said, I have burst the granaries and measured (the grain); whatever be wrong, I know nothing of it.

पिट्ला ते नूंगनी टंडुर *pitlá te núñgni ṭanṛtur.* He has taken the tilli-oil from the oil-stick.

अग्गाहडा तल्हकदान बाल किएना *aggáhará talhk'dán bál kiená*. I asked for it from there, what else could I do.

पोइना इग्गा कोपतार वातां *poiná iggá koshtár wátán*. Hindu women have come to the head-man's house.

कोइताह्क कल उन्जीकुन येंदानूं *koitáhk kal unjíkun yen-dánún*. Gond women drinking wine will dance. नीवा इद परोल बोर वीसतुर *níwá id parol bor wistur*.

Who gave you this name ?

कलवाल नारी कलसी बोतुर *kalwál nári kalsí wotur*.
A thief yesterday, stealing, carried (it) off.

पह्री येटींना रोपा मेहताता *paddí yetíñná ropá mehtátá*. A pig is feeding among the goats.

कोपाल भांडी उघे कालतोर *kopál bháñrí ughe káltor*. The herdsman is collecting his dues.

नाल्क धियां आतुं ओन अर्की बैता *nálk dhiyáñ átuñ on arkí báitá*. He has had fever for four days.

ओना कन तेदतुं *oná kan teditúñ*. His eyes are inflamed.

इम्मा कर्ह मिन्नी सायिमा *immá karrú minne sáyimá*.

Do not die of hunger.

ओन येल्क अस्ता *on yetk astá*. He is thirsty.

नावा पिर नोयुन्द *náwá pir noyund*. My stomach was aching.

ओर विच्छोरे बयाल ते मीड सीतुर *or wíchchhore bayál te mír situr*. Running he fell down in the hemp.

अरमी दामनी तुन उर्रहचीकुन डैसाल armí dámni tun urrahchíkun dáisál. The buffalo breaking its rope will run away.

पाल पीरा कासहची इरी pál pírá kásahchí irrá. Milk the cow, and warm and put away the milk.

नन्ना मीकुन वहतातोना इसुर इताल बप्पोरे केमाड़ nanná míkun wahtátoná issur ítál bappore kemár. I am explaining (it) to you, so never do so again.

इद आयि पोरीताता पे अद हिल्ले आयि परो id áyi porítátá pe ad hille áyi paro. This is possible, but that is not possible.

नाटे मन्मा náte manmá. Don't remain in the village.

इम्मा बोनी आन्दी immá boní ándí. Who are you ? or, Where are you from ?

बग्गाटोर कोसुर मी नाटे वान्दुर baggátor kosur ~~el~~ náte wándur. From what place were the Hindus who came into your village.

पिर अराता pirr arátá. Rain falls.

गाज मिरसीलता gáj mirsiltá. Lightning is flashing.

माव्क नांदीतां máwk náñditán. The deer are getting wet.

बोर वहेर bor waher. Who could tell.

पिंडी नोरा piñdí norá. Grind the wheat.

सारी सुर्रा sári surrá. Bake the bread.

वलीना वलीनाके नन्ना दोरसी हत्तान walíná walínáke nanná dorsí hattán. Going about hither and thither, I got tired.

दिकड़ी तारा *dikarí tárá*. Spread the clothes.

ओर वस्के आतुर *or baske átur*. When was he born ?

अद अवेटे हिज्जे पोहो *ad aweṭe hille poddo*. There was no room for it in that.

ओरून पाटा वारीले बोर कर्रहनुर *oriún pátá wárile bor karrahtur*. Who taught them to sing songs?

बाहे आयेर नना हनेना *báhe áyer nanná hanená*. I go whatever happens.

नीकुन बाल आता अद कियातोनी इद हिज्जे केवी *níkun bál átā ad kiyátoní id hille kewí*. What has come to you ! you do that and don't do this.

~~ज्ञेच्छा~~ लेंग इग्गाहडा केंच्छी अरीता *oná leng iggáhará kenchchhí arrátá*. His voice makes itself heard from here.

नना वायी अवहन्दान *nanná wosí awahandán*. I took (it) away and conveyed (it) there.

वज्जे नर्का आसीत *walle narká ásit*. Many nights have passed.

इंगा कूरकी वायिताता *ingá kúrkí wáyitátá*. Now sleep is coming (over him).

हन्ते सुन्जा *hante sunjá*. Go and sleep.

अदेनोर मोइदो तान पोहची सीतुर *addenor moido tán poh-chí situr*. Her husband has deserted her.

कोसियार मियार रन्डे कीन्दूं *koriyár miyár rande kíndún*. The daughter-in-law and daughter both did (it).

कर कूसीता *kur kúsítá*. The cock crows.

नै मुहचीता *nái muhchítá*. The dog barks.

मल येदींता *mal yedíntá*. The peacock dances.

गाटो अट्टीता *gáto aṭṭítá*. She cooks the rice.

येर निहताता *yer nihtátá*. She draws water.

दिकड़ी सरौता *dikrí sarrátá*. The cloth is rending.

सुर बोत्तीता *súr bottítá*. The torch is burning.

पीनो अस्सीता *píni assítá*. It is cold.

अहो तर्राता *addí tarrátá*. It is hot.

मम्माट आरतम *mammát ártam*. We have warmed ourselves.

इम्माड़ आरन्दोड़ *immár árandír*. You were warming yourselves.

सेनाल लुकन्दा वातुर दोरतुर आतेके इंगा ओर रोमीतोर *lakandá wátur dortur áteke iŋá or romítor*.

The old man came from far, he is wearied with coming, now he is resting.

ओर तनवा येटीन ममदुर साधु तेन रण रुपयान्क देतुर *or tan-wá yetín mamdur sádhu ten ranã rupayánk yetur*. He was selling his goat, the devotee got it for two rupees.

नन्ना कुड़ो ते कटियां नक्कीले दाका अनि पाउर आकी ततका *nanná kuro te katiyáñ narkile dáká ani páur ákí tatká*. I am going to the hill to cut wood and to bring mahulain leaves.

नीवा कुर्क मेस्क दोस्ता मूरूड मेस नाकुन सीसहचुम *níwá kurk mesk dostá múnḍ mes nákun sisahchum*. Your fowl has laid eggs, give me three eggs.

कुरवी पोंगीता *kurwi poṇgitá*. The pitcher leaks.

नावा कोरका वराता náwá korká warátá. My cattle-shed leaks.

बोनई किलीसी तरा वेसी सानुर bonái kilísí tará wesi sánur. Fetch someone to thatch it.

ओर जारी लक्कीले हन्जी मत्तोर or járí lakkíle hanjí mattor. He was going to count grass (bundles).

नवा केपीले हन्दातोना nanná kepile handátoná. I am going to watch (my field).

जावा उन्डाले डोप्पा अनि गाटो तिन्दाले कूनी किच्चाड़ jáwá undále doppá ani gáto tindále kúní kichchár. Make a small plate of leaves for drinking penjh and a large one for eating rice.

नेदे वीतोर्ले पुरपुल कहची वोयाकी nede wítile purpur kahchí woyákí. Measure out urda and take it for sowing in the field.

हूंसोके मन húrsoke man. Keep on the look-out.

मोन्क बैयाले ओर कट्टा दोहन्दुर पे दोहनाके ओरसीत mínk báiyále or katṭá dohandur pe dohanáke orsít. He was fastening together a frame-work for catching fish, but in doing it it broke.

तला तर्गता रैगत हिले talá targtá ráigt hille. My head pains me, it does not get better.

हिले नहनई अर्की वैयुन hille nahanaí arkí báiyun. I am not well, I had fever.

नेर नारी पिर्र जिआर ner nári pirr jiár. To-day or to-morrow rain will fall.

24
12-75

YB 80436

BENJ. F. GRAVELY,
P. O. BOX 209
MARTINSVILLE, VIRGINIA, U.S.A.

